DE SERMONIBUS, ET MARTYRIO S. ZENONIS EPISCOPI VERONENSIS

LIBRI DUO

ITEM

Diſſertatio de Martyrii titulo a Sancto Gregorio Magno Sancto Juvenali Epiſcopo Narnienſi tributo,

Et in Eliam Du-Pinum de Joanne Jejunatore Notæ.

FRANCISCO BONACCHI

Sacerdote Piſtorienſi Auctore.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PISTORII MDCCXXXX.

Ex Typographia Io: Sylveſtri Gatti

Superiorum licentia.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMO D. D.

JOANNI JACOBO SCARFANTONI

Inſignis Cathedralis Eccleſiæ Piſtorienſis Præpoſito Digniſſimo, ejuſdemque Civitatis Vicario Generali, Protonotario Apoſtolico, & Equiti S. Stephani.

Franciſcus Bonacchi S. D.

IN tenebris hę lucubrationes deliteſcerent adhuc, niſi pro eximio illo tuo ſtudio, Illuſtriſſime Domine, ea promovendi, quæ ad

Dei

Digitized by Google

Dei gloriam, veritatiſque defenſionem pertinent, quo maximè fervere te ſemper oſtendis, dies illis, ut ſpero, clariſſima oriretur. Dum enim hunc qualemcumque fœtum edere nitebar, omni non modo deſtitutus auxilio, ſed terroribus incuſſis commotus, diù partum remorari coactus, Tu opportuna ſuaſione adfuiſti, iterum ac ſæpius me cunctantem excitans, timorem expellens, tuumque mihi exhibens humaniſſime patrocinium. Cujus namque animus, li-

cet

Digitized by Google

cet infirmus, tantis adiutus præſidiis in ſpem non adduceretur maximam, ad votum feliciterque res omnes ceſſuras? Tanta apud omnes exiſtimatione polles, ut opuſculum hoc licet mole parvum, ſtylo rudi, auctoriſque nomine nullius pretii, Te protegente benigne ab omnibus excipiendum confidam. Virtus enim ac dignitas tua, antiquitate generis, doctrina, prudentia, pietate apud omnes ubique commendatiſſima facit, ut tua omnia ſuffragium homi

Digitized by Google

minum, ſapientum præcipue, jure optimo mereantur. Quo enim plauſu Animadverſiones tuæ ad Lucubrationes Ceccoperii ſint exceptæ, ignorat nemo. Quæ paucis ab hinc annis Lucæ typis impreſſæ, Venetiis ad Juriſconſultorum ſatisfaciendū deſiderio prę-lo iterum fuerunt excuſæ. Tuo itaque nomine digneris hoc opuſculum decorari, ita enim fiet, ut tanquam tuum ab omnibus ſuſcipiatur. Neque enim tantummodo Juris, & Sacrorum canonum ſcientia

Digitized by Google

excellis , ſed & eruditioribus ſacris ſtudiis delectaris. Ne tamen , Præſtantiſſime Domine , in ea ſis opinione, hac tantummodo ratione me tibi hoc munuſculum offerre , ut auctoritate tua Litteratorum mihi hominum æſtimationem comparem , talique obſequio Tuam promerear voluntatem . Hanc ſane in me toties propenſiorem cum ſim expertus , devinctiſſimi tibi animi mei æternum monimentum ſtatuendum, ſummæque tuæ humanitatis in me gratum

Digitized by Google

publicumque teſtimonium perhibendum putavi. Quãta vero veneratione te proſequar eximiarum virtutum tuarũ præconio apertum facerem: et allicit me quidem blanda illa comitas Tua, quæ, cum cœteris dignitate, ac poteſtate præſtes, facilitate infimis te parem facit: ſanctique illi mores alliciunt ſeveriori eccleſiaſtico inſtituto conformati, mitiſſimi tamen & decori: humanitas quoque tua in omnes officioſiſſima, religio in Deum, qua tanto

affectu

affectu, pietate, ac gravitate Divina peragis, profuſiſſimaque in pauperes liberalitas, qua tuis ſumptibus virgines Deo ſacraſti, viduis, & orphanis proſpexiſti, ampliſſimũ mihi ſane laudis campum aperiunt; ut ſilentio prætercam animi tranquillitatem, & in adverſis conſtantiam, judiciis in ferendis maturitatem, diſſidiis in componendis induſtriam, in defendendis juribus inſignis hujus Piſtorienſis Eccleſiæ fortitudinem, ejuſdemque Diœceſis in ad-

mi-

Digitized by Google

miniſtratione prudentiam. Quæ omnia undequaque Te celebrem,& Romæ potiſſimum reddiderunt, atque a primis Eccleſiæ Principibus expetitum. Attamen has, cœteraſque animi tui dotes commendare non ſinit modeſtia Tua; quæ cum illas omnes exornet, ac moderetur, expedit quidem cœterarum virtutum commendationem potius omittere, quam, illa neglecta, Tuam in me indignationem convertere. Virtute namque te præditum eſſe ſummopere ſtu-

des

Digitized by Google

des, dedignaris agnoſci. Hos igitur exiguos labores meos, ſi nulla alia, ea tamen ratione, Tuo inſigniri nomine permittas rogo, quòd te ſuadente prodierunt in lucem; quibus S. Zenonis (de cujus Nominis titulo hæc Piſtorienſis Eccleſia, cujus tu Præpoſituram geris, lætatur) Sermones, Martyriumque defenduntur. Incolumitatem, honorem, dignitatem Tuã fortunet Deus: Tibique, Ampliſſime Domine, obſequentiſſ. eſſe, ſummo mihi ſemper in pretio erit. Vale.

LECTO-

Digitized by Google

LECTORI

BENEVOLO.

MAgno ſane molimine in litteraria Republica concitatum, quinimmo commiſsũ bellum noſtra hac tempeſtate videmus. Iuniorum ſiquidem Doctorum quam plurimi in aciem non modo prodeunt, ſed & turmas ducunt, cohortes inſtruunt, prælium committunt, ac in totius vetuſtatis fidem munitiſſimam veluti in arcem invadunt. Hanc tanquam dubiam hi

recen-

Digitized by Google

recentiores proclamant, iiſque non pauci, qui litterati videri volunt, plauſu reſpondent. Ita ut in bellorum eventibus fieri ſolet, excitata fama partam victoriam jactitent, quando ne telum quidem in hoſtes coniectum fuit. Æqui bonique igitur accipias, candide Lector, ſi te monitum velim, ne præpropere quorumdam Recentiorum clamoribus fidem habeas. Si vero in eorum ſcripta oculos conieceris, cave ne verborum delectu, ſententiarum audacia, putido vete-

Digitized by Google

rum contemptu inducaris in fraudem. Inſpice horum Cōmentaria, comperieſque illos, non ea in Veteres dicere, quæ viri optimi ſunt, ſed liberius, improbiuſque, ut ipſis invidiam faciant. Horum quidem ſpecimen quoddam his in lucubratiunculis me tibi præbiturum confido. Utinam qui majori eruditione, librorum commoditate, ac temporis opportunitate gaudēt, Studio huic operam darent, tot non ſcateret erroribus Eccleſiaſtica Hiſtoria, ab iis commaculata, qui majori

Digitized by Google

ardore, in faciem tamen, eam a mendis expurgare, & illuſtrare contendunt. Interim hæc pauca, amice Lector, attente legas. Si quid erratum, ignoſce, & corrige.

Digitized by Google

Digitized by Google

DE SERMONIBUS

S. ZENONIS

EPISCOPI VERONENSIS

LIBER PRIMUS

CAPUT I.

Rationes dubitandi, an S. Zeno Sermonum, qui ipſius nomine inſcribuntur, ſit Auctor.

DE Sermonibus, qui Divo Zenoni tribuuntur, diverſa Doctorũ Virorũ Sententia eſt. Quidã enim, Recentiores pręcipuè, nullum Sermonem Sanctum Zenonem ſcripſiſſe putant. Illos verò, qui ipſius nomine prodierunt, Sermonum collectionem dicunt, quę

plures habeat Auctores. Rectius tamen alternant alii, Sermones de quibus agimus, nonnullis exceptis, edidiſſe Zenonem. Verùm de horum Auctore Sermonum cur dubitent, his potiſſimum rationibus adducuntur: quod ſcilicet antiquitus hi ſermones penitus fuerint ignoti; compluresque eorum apud alios Auctores reperiantur; ut puta ſermones in Pſalmos, qui totidem fere verbis in Commentariis Divi Hilarii leguntur; & ſermones in illud *Attende tibi*, & de livore, & invidia, tum ex ſtylo, tum ex communi ſententia Divi Baſilii eſſe videantur. Maximum autem pondus ad has augendas dubitationes affert temporis conjectura. Sanctus namque Zeno, imperante Gallieno anno C. cclx., Martyrium ſubiiſſe dicitur: horum vero ſermonum Auctorem a Gallieni temporibus multum abeſſe, ex eo evidenter intelligitur, quod in ſermone de continentia ſententiam Divi Pauli allegans ex Epiſtola prima ad Co-

rinthios

Digitized by Google

rinthios quadringentos ferme annos ab eadem Epiſtola ſcripta numeret, quę ſeptimo, & quinquageſimo C. anno data ad Corinthios creditur. Tum etiam quod in quibuſdam ſermonibus errores confutet Arìi, cujus impia dogmata Anno Chriſti CCCXXV. Niceni Concilii decreto damnata ipſo vivente, & Imperatoris Conſtantini mandato igni tradita ſunt. Has rationes, & ſi quæ aliæ ſunt expendemus, & in hac quæſtione quid ſentiendum ſit, Deo dante, demonſtrabimus. Primum vero horum ſermonum Auctorem veteribus oſtendemus non ignotum: tum Recentiorum Doctorum opiniones diligentiſſime diſcutiemus.

CAPUT II.

Sermones Sancti Zenonis antiquitus noti.

EXtare apud Veronenſes in vetuſto ex membranis manuſcripto

Digitized by Google

codice ſermones S. Zenonis in præfatione ad eoſdem ſermones, Veronę typis impreſſos anno MDLXXXVI. teſtantur Raphael Bagatta, & Baptiſta Perettus, eoſdemque in antiquiſſimo libro Veronenſis Epiſcopatus a Guarino Oratore repertos eſſe, ac de iis in antiquis lectionibus Officii S. Zenonis mentionem fieri dicunt. At multo ante Guarinum eoſdem ſermones vidit Ratherius Veronenſis Epiſcopus, qui teſte Ughello anno DCCCCXXIX. Veronenſem regebat Eccleſiam. Ipſe namque horum ſermonum ſuis in Opuſculis (quæ è tenebris Dacherius eruit, & in ſecundo tomo Spicilegii habentur) meminit, primo de contemptu Canonum agens, ubi ſic legitur. *Utar hic auctoritate Zenonis Beati in ſermone videlicet, quem de Juda Patriarcha, & Thamar nuru ipſius more ſuo luculentiſſime fecit, dicentis. Omnium corruptè viventium Diabolus pater eſt*. Hunc locum in prælo mandatis ſermonibus non reperiri

periti notat Dacherius in margine: & in Bibliotheca Patrum editionis Pariſienſis anni 1624. reperitur his verbis. *Pater omnium corruptè viventium Diabolus deſignatur*. Et in manuſcripto ſermonum S. Zenonis, quod in Archivio Reverendiſſimorum Canonicorum Inſignis hujus Cathedralis Eccleſiæ Piſtorienſis ſervatur. *Pater enim omnium corruptè viventium Diabolus deſignatur*. Eundem locum in ſua Synodica laudat Ratherius. *Et cum ſpecialis noſter Doctor, atque proviſor Beatus utique Zeno dicat in ſermone utique, quem de Juda Filio Jacob, & Thamar nuru ipſius elegantiſſime compoſuit. Quod omnium corruptè viventium Diabolus pater ſit*.

Neque ſolis Veronenſibus hi S. Zenonis ſermones noti fuere. In Monaſterio namque S. Remigii Remenſis, ut teſtatur Ruinart in actis S. Arcadii Martyris, habetur codex manuſcriptus, *quem ſæculo nono huic Monaſterio Hincmarus Remorum Pontifex conceſſit*, in quo continentur

Tra-

Tractatus S. Zenonis Veronenſis Epiſcopi in duos libros diviſi, iidem omnino, qui in Bibliotheca Patrum editi ſunt. Quod teſtantur, & Monachi S. Mauri in Pariſienſi editione Operum S. Hilarii anni 1693. in admonitione ante Pſalmum 126.

Servatur etiam in hoc Archivio Reverendiſſimorum Canonicorum hujus Cathedralis ſupradictus manuſcriptus codex pergamineus, in quo extant tractatus S. Zenonis Veronenſis Epiſcopi, & ipſi in duos libros digeſti, iidemque ſermones ſunt, qui in Bibliotheca Patrum leguntur, alio tamen ordine: quo ordine ſe illos digeſſiſſe dicunt Bagatta, & Perettus in eadem præfatione. In fine vero hujus Piſtorienſis manuſcripti duo ſunt inſerti ſermones, unus S. Gaudentii Brixienſis Epiſcopi, qui in manuſcripto Veronenſi non reperitur, alter S. Vigilii Epiſcopi de Sanctis Martyribus Siſinno, Alexandro, & Martyrio. Tituli hujus manuſcripti Piſtorienſis non conveniunt

Digitized by Google

niunt cum iis, qui in ſermonibus prælo cuſis leguntur inſcripti: & ex quibuſdam conjicitur S. Zenonis ſermones in Officio Divino conſueviſſe legere Veronenſes. Videlicet ex ſermone de Geneſi, qui inter Typis editos primas obtinet, in manuſcripto ordine ſeptimus eſt, & ita inſcribitur *Tractatus Geneſis. In Sexageſima. Lect. 1. ſecundam require in antea in folio quinto:* quod & in aliis obſervare eſt, ut in ſermone de Geneſi, qui eſt ſecundus in iis, qui editi fuerunt in lucem, in manuſcripto ordine 27, & concluditur ex more *Tu autem Domine miſerere nobis*; & ſermone de Job, qui in manuſcripto ponitur 15. initio legitur. *Tractatus de Job. Lectio B Zenonis hujus ſedis Epiſcopi*. Ita antiquitus legi ſolebant in Eccleſiis litteræ Policarpi, & quorundam, qui fuerunt Apoſtolorum Diſcipuli: Liber Hermetis, & aliorum. Secundo etiam libro manuſcripto in plurium ſermonum fine ſic legitur. *Explicit de humilitate tra-*

ctatus

Digitized by Google

ctatus S. Zenonis feliciter: ſicque in aliis. Non itaque ſoli Guarino horum ſermonum editio tribuenda eſt, cum, & Veronę publicè in Choro legi conſueverint, & ab aliis Auctoribus laudentur, & in aliis Bibliothecis reperiantur. De illis enim & Petrus de Natalibus in ſuo Sanctorum Cathalogo (*a*) meminit, pluresque recenſet: & Paulus Epiſcopus Semproniensis, aliique recentiores. Verum de his hactenus dicta ſint ſatis. Nunc eorum ſententiam DD. qui Divum Zenonem horum ſermonum auctorem negant, attentius expendamus.

CAPUT III.

Sixti Senenſis de Sermonibus S. Zenonis judicium conſideratur.

EX diverſis auctoribus, qui pene ducentis annis à S. Zenone floruerunt, eos collectos eſſe ſermones qui

(*a*) Lib. 1. cap. 43.

Digitized by Google

qui S. Præſuli tribuuntur, ex eo conjicit Sixtus Senenſis, quod inter ipſos nonnulli ſermones de Pſalmis, e S. Hilarii commentariis, ne verbo quidem immutato, tranſcripti ſint. Tum etiam quod ſermo in illud *Attende tibi*, & ſermo de livore, & invidia D. Baſilii ſint. Ob diverſitatem quoque ſtyli in reliquis ſermonibus diverſos ſuſpicatur Auctores: præcipue ex ſermone de continentia ubi auctor *affirmat*, *ſe a Chriſti ortu abſuiſſe annis quadringentis & amplius*. Dicendum itaque prædictos ſermones, qui ad expoſitionem Sacræ Scripturæ pertinent, parum accuratè recenſitos reperiri apud Sixtum Senenſem, qui aliorum fortè opera in eorum collectione uſus eſt. Nam quinque tantum leguntur apud Sixtum Senenſem, qui in Geneſim ſunt conſcripti, quibus & ſermones de Abraham, de ſomnio Jacob, de Juda, & Thamar annumerantur. Verum in mandatis prelo ſunt novem: nimirum in Gene-

ſim

ſim quatuor, de Abraham tres, unus de ſomnio Jacob, & de Juda unus. In Exodum Sixtus quinque numerat, cum in dicta editione quindecim reperiantur. In Pſalmos apud Sixtum ſeptem ſunt, in editis prælo novem. Illud etiam obſervandum eſt cum Peretto, & Bagatta, Sixtum in eo erraſſe, quod dixerit ſermonem in Pſalmũ 79., & ſermonem in Pſalmum 100. apud S. Hilarium reperiri, quod falſum eſt. Neque tractatus, ſeu ſermo in Pſalmum 49, qui eſt inter Opera S. Zenonis, in operibus S. Hilarii legitur. Quinque vero ſermones, & apud S. Zenonem, & apud S. Hilarium reperiuntur, nempe in Pſalmum 126. dempto proèmio; in Pſalmum 127. 128. 129. 130. Nec ſermo primus in Pſalmũ 30. de humilitate inter ſermones S. Hilarii habetur; ut notant etiam PP. Congregationis S. Mauri in præfata editione operum S. Hilarii anno 1693. In Iſaiam quatuor Sixtus numerat, in excuſis ſeptẽ ſunt, ſi eis adnumerentur ſermo de

Mar-

Martyrio Iſaiæ. Tres de Daniele po-nit Sixtus, novem ſunt in dicta edi-tione.

His itaque obſervatis fatendum eſt, prædictos quinque ſermones de Pſalmis apud S. Hilarium legi, eorũque S. Hilarium auctorem eſſe probant prædicti PP. Congregationis S. Mauri. Fatendum etiam inter opera S. Baſilii non ſolum eſſe duos ſermones a Sixto notatos, nempe ſermonẽ in illud *Attende tibi*, & ſermonem de livore, & invidia: ſed & ſermonem de Evangelio ſecundum Lucam de duplici tentationum ſpecie, & ſermonem de Jejunio. At his non obſtantibus malè infert Sixtus Senenſis, ſermones, qui S Zenonis nomine circumferuntur *collectionem eſſe ex diverſis Auctoribus, qui ducentis pene annis fuerunt Zenone poſteriores*. Sermones namque, de quibus agitur centum, & quatuor numerantur: qui vero apud S. Hilarium, & Baſilium habentur, novem ſunt. Cur ergo reliqui nonaginta quinque S. Zenoni tribuendi

non

Digitized by Google

non ſunt? Quid enim magis obvium in operibus antiquorum PP., quàm inter unius S. Patris ſcripta aliorum Patrum, & Auctorum etiam Hæreticorum elucubrationes reperiri? Hoc manifeſto patet in libris Tertulliani, Origenis, SS. Cypriani, Ambroſii, Hieronymi, Joannis Chryſoſtomi, ut apud Bellarminum, & alios, qui de ſcriptoribus Eccleſiaſticis tractant. Si autem propter illos tantum novem ſermones, qui apud alios reperiuntur, de ſermonibus D. Zenonis eſſet dubitandum: dubitandum utique eſſet de operibus plurium SS. PP. de quibus nemo dubitat. Illud quoque conſiderandum videtur, quod ſi opera S. Zenonis ex variis auctoribus collecta fuiſſent, ſicut illi novem ſermones inter aliorum opera reperti ſunt, ita cœteri apud alios legerentur Auctores. Nec enim eſt cur credamus illorum omnium Auctorum, e quibus prædicti ſermones deſcripti putantur, penitus nomina, & opera excidiſſe. Si ergo illi novem tantum apud Hilarium

larium, & Baſilium habentur, reliqui D. Zenonis opus dicendi ſunt: neque temerè fingendi ſunt auctores ignoti, cum tot vetera monumenta habeamus nomine S. Zenonis inſcripta, de quibus ſupra egimus(*b*): quę ſi vidiſſet Sixtus Senenſis, non ita facilè S. Zenonis opus collectionem eſſe ſermonum ex diverſis auctoribus affirmaſſet.

CAPUT IV.

De annis quadringentis, & amplius in Sermone de continentia illapſis.

QUod autem ad Sermonem attinet de continentia, ubi Auctor de prima Epiſtola D. Pauli ad Corinthios teſtimonium affert, his verbis. *Tempus coarctatum eſt, ſupereſt, ut qui habent uxores ſic ſint, quaſi non habentes, præterit enim figura hujus mundi*. Subdit. *At cum ante Annos ferme quadringentos, vel eo amplius Apoſto-*

(*b*) Cap. 2.

Apoſtolicum hoc operetur edictum. (Nō enim a Chriſti ortu, ut eſt apud Sixtum Senenſem, ſed a ſcripta Epiſtola prima ad Corinthios quadringentos annos, & amplius excurriſſe dicit auctor) certum videtur ut Sixtus obſervat, hunc Sermonem temporibus Gallieni, ſub quo Martyrium ſubiiſſe traditur S. Zeno, convenire non poſſe. At hanc difficultatem ſubſtulit Eminentiſſimus Baronius in notis ad Martyrologium Romanum duodecima Aprilis, cujus verba hic referre non pigeat. *Quod verò ad S. Zenonem Martyrem ſpectat, errare certè illi nobis videntur, qui unum aſſerentes Zenonem eum Ambroſii temporibus vixiſſe volunt, eaque potiſſimum innixi ratione, quod auctor in oratione de pudicitia (aliàs de continentia) numeret ab Apoſtoli Pauli ad Corinthios primam ſcribentis Epiſtolam tempore annos (ut ait) ferme quadringentos, & eo amplius. Certe ſi quis numeret annos quadringentos ab anno Domini quinquageſimo ſeptimo, quo illam eſſe*

Digitized by Google

a Paulo ſcriptam Epiſtolam in annalibus demonſtravimus, oportuit auctorem eorum ſcripſiſſe anno Domimi quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo; poſt obitum vero Ambroſii, qui (ut habet Marcellinus in Chronico)obiit anno Domini trecenteſimo nonageſimo ſeptimo, annis ſexaginta. Quamobrem cum illa numeri nota nec (ut volunt) Ambroſii temporibus aptari poſſit, mendoſum eſſe neminem puto jure poſſe negare. Sed his accedit quod dum auctor in eodem ſermone invehitur vehementer in fœminas, quæ gentilibus nubunt, dum apertiſſime monſtrat Idolorum templa tunc fuiſſe patentia, & victimas ſolitas immolari, aliud prorſus ab Ambroſii temporibus illud fuiſſe ſæculum auctor aperte ſignificat; cum conſtet jam olim non tantum a Conſtantino, ut ait Euſebius in vita ipſius lib. 2 cap. 42. 43. & a Coſtantio ut Ammonius lib. 19. & alii teſtantur victimas fuiſſe vetitas, & templa juſſa claudi. Sed eo tempore nec Romanos obtinere potuiſſe vel Aram unam erigere Victoriæ, ut pluribus ad Valen-

tinia-

tinianum ſcribit Ambroſius, & adverſus Symmacum diſputat. Sic igitur cum ex his, quæ dicta ſunt, nulla ratione ea lectio ſubſiſtere poſſit annorum quadringentorũ, nec minus trecentorum ſuperadditis illis quinquaginta ſeptem, qui prẹceſſerunt illius Pauli Epiſtolẹ ſcriptionem, jure meritoque in recentiori editione reſtitutus eſt numerus annorum ducentorum. Nam numerando ducentos annos, & amplius (quod habet vetus lectio) ab anno Domini ducenteſimo quinquageſimo ſeptimo, quo (ut diximus) ea ad Corinthios Epiſtola ſcripta eſt, ad Gallieni tempora, qui imperare cœpit anno Domini ducenteſimo quinquageſimo quinto, ſub quo Zeno ponitur paſſus, deducitur numerus reſtitutus. Rurſum vero dum in ſermone ſecundo de avaritia auctor ait in nummis excudi ſolere ſignum Idololatriæ, eademque Idola, quæ coluntur in templo, clarè demonſtrat auctorem longe ante Chriſtianorum Imperatorum tempora claruiſſe. Nam a Conſtantino magno juſſum eſſe, ut nummus Crucis ſigno imprimeretur, teſtatur

So-

Sozomenus lib. 1. cap. 8. Sed multò apertius numiſmata ipſius, & Succeſſorum Auguſtorum, quæ extant, id demonſtrant. Adhuc inſuper cum Auctor in ſermone de Spirit. ædific. Domus Dei plenè demonſtrat eo tempore nullum Templum, aut perrarum fuiſſe erectum, quod poſſet componi cum ædibus Idolorum: prorſus ſignificat, ſe ante Conſtantini tempora claruiſſe; cujus opera certum eſt, tam in Occidente (preſertim Rome) quam in Orjente, ut Hieroſolymis, Antiochie & Conſtantinopoli, aliiſque in locis auguſtiſſimas erectas eſſe Baſilicas. Has Eminentiſſimi Baronii obſervationes leviter admodum infringere audet Combeſius in judicio Auctorum, quos recenſet in primo tomo ſue Bibliothecæ concionatoriæ de S. Zenone agens; nihil aliud contra eas afferens quam hæc verba. *Ut non ſit neceſſe ad ea recurrere, que Baronius, ut illam novi Martyrologii ſub Gallieno Zenonis epocham tueatur.* Quod ſi ſaltem vel ſummis labiis

eas attigiſſet, nullo pacto dixiſſet Baronium ad tuendam Martyrologii novi epocham incaſſum laboraſſe. Qvaſi novum Martyrologium confictis egeat rationibus ſuam ad tuendam auctoritatem.

CAPUT V.

Tillemontii errores in redarguendo Baronio.

ACriori ſane calamo contra Baronium utitur Tillemontius, (*c*) quaſi labore inutili levia congeſſerit, ut aſſereret S. Zenonem auctorem ſermonum de quibus agitur. Certè quidem, & ipſe Baronius fatetur eos inter ſermones, qui vulgo Divo Zenoni tribuuntur, quoſdam eſſe, quorum ipſemet D. Præſul non eſt auctor, præcipuè ubi contra Arianos agitur, de quibus infra tractabimus (*d*). At ut vidimus, non eſt

(*c*) *Nota* 6. 4. *tom. de perſecut. Valeriani.*
(*d*) *Cap.* 7.

Digitized by Google

eſt cur ex paucis aliorum ſermonibus inter ſermones D. Zenonis admixtis, ſermones reliquos S. Zenoni minime tribuamus. Fallitur itaque Tillemontius, primo dum aſſerit Baronium ſuis in annalibus nullam mentionem de S. Zenone, neque de ejus ſermonibus feciſſe: Nam ante primum Chriſti annum recenſet quemdam ſermonem D. Zenonis de Nativitate, quem dicit ſextum, cum idem in editione Pariſienſi in Bibliotheca PP. anni MDCXXIV. ſit ſecundus, ubi quæ de obſtetrice incredula dicuntur, ex apochriphis ſumpta eſſe notat. De hac tamen obſtetrice in prædicta editione nihil legitur. In hoc vero MS. Piſtorienſi, quæ de obſtetrice notat Baronius reperiuntur. Antiquiori forſitan, & correctiori autographo Perettus, & Bagatta in edendis operibus S. Zenonis uſi ſunt. Item ad annum Chriſti XLVII. Baronius ex ſermone S. Zenonis de timore confirmat S. Teclam beſtiis ſimul, & igne fuiſſe damnatam. Et

Anno

Digitized by Google

Anno 589. miraculum narrat, quod tum contigit, cum Atheſi fluvio inundante, & ad feneſtras Eccleſiæ S. Zenonis Martyris atque Pontificis excreſcente ſtantes pro foribus apertis aquæ Eccleſiam non introjerunt. Quod Baronius de S. Zenone in annalibus ex profeſſo non egerit, non ea eſt ratio, quod nil ſolidi de eo exploratum habuerit, ut Tillemontius putat, ſed quod ſui non erat inſtituti privatarum Eccleſiarum res proſequi, ut idem Baronius ad annum Chriſti 75. teſtatur.

Fallitur etiam Tillemontius, dum dicit, antiquitus ſolis Clericis permiſſum eſſe videre Sacrificium Miſſæ, non autem reliquis Chriſtianis. Quid enim hoc abſurdius excidiſſe potuit homini in Eccleſiaſtica hiſtoria verſato: cum luce meridiana ſit clarius, quod excomunicati, cathecumeni, & pœnitentes Miſſæ Sacrificio intereſſe unice vetarentur. Nam quod addit de velamine

expanſo

Digitized by Google

expanſo, quo laicis impediebatur Sacrificium Miſſæ videre, id non Eccleſiæ Occidentali, ut ipſe falſo autumat, ſed Orientali ſolemne fuit. In Eccleſia namque Occidentali, & præcipuè Romæ, nullis velaminibus adhibitis ſacra celebrabantur, contra morem Valentinianorum, quorum ſacra in abdito fiebant. Ita Baronius ad annum Chriſti 145. *Hinc quoque accidiſſe putamus, ut Romæ ubi Valentinus diu verſatus eſt, nequaquam ipſa ſacra (ut mos eſt in Oriente) velis inter agendum obductis operirentur, ſed patentibus omnibus, non tantum diei luce, ſed luminibus incenſis fierent ubiquè clara, atque conſpicua. Siquidem nihil veritas erubeſcit niſi ſolummodo abſcondi: ac proinde ne panſis velis occultata ſacrificia, ſacris illorum viderentur eſſe ſimilia, omnia aperta, omnibusque patentia conſultò Romana Eccleſia ſua myſteria eſſe voluit* Hæc adhibet commenta Tillemontius, ut unam ex animadverſionibus, & aptiſſimam quidem

dem Baronii eludat, qua errorem circa annorum numerum irrepſiſſe demonſtrat: Ex eo namque quod auctor ſermonis de continentia in fęminas invehatur, quæ gentilibus nuberent, dicatque, tunc temporis Idolorum templa fuiſſe patentia, ac victimas imolari ſolitas, manifeſto concludit, hoc tempus minime convenire poſſe quadringentis annis in eodem ſermone expreſſis. Quomodo namque clarius demonſtrari poterat error, quam ex eodem ſermonis contextu? Ut vero evidentius pateat Tillemontium nugari potius, quam Baronium repræhendere, ejuſdem ſermonis verba proferamus. *Quid quod illius Sacrificium* (viri gentilis) *publicum eſt; tuum* (uxoris Chriſtianæ) *ſecretum. Illius a quolibet libere tractari poteſt. Tuum etiam a Chriſtianis minime conſecrari, ſine ſacrilegio videri poteſt.* Hæc quidem verba non de cultus differentia (ut Tillemontius putat) ſed de cultus exercendi libertate eſſe intelligenda ex ipſo contextu patet.

Divus

Divus enim Zeno hic agit de impedimento, quod uxori provenit ex connubio cum gentili circa exercitium, & libertatem Religionis quare prius agit ſi eodem die contingat, & in Eccleſia, & in Fano feſta celebrari. Ita ante predicta verba. *Proponamus itaque ut ſępe contingit in unum ſibi met convenire diem, quo tibi Eccleſia, illi adeunda ſint templa*. Tum addit aliud impedimentum quod cultus gentilium liberè, & publicè exerceatur: Chriſtianorum vero ſecreto, & contra juſſum Imperatorum, ideoque dicit neque permiſſum Chriſtianis ſine ſacrilegio videre conſecrari ſacrificiũ ſine ſacrilegio inquã, quia hi, qui ſacris Chriſtiánorum intererant licet Chriſtiani, tamen ut ſacrilegi, & Deorum contemptores plectebantur. *Tuum etiam a Chriſtianis minime conſecrari ſine ſacrilegio videri poteſt*. Cur ergo Tillemontius hæc verba depravat, & ſacrilegium in Chriſtianis fingit, ſi dum Miſſæ interſunt videant conſecrare? Certe

ſi

ſi auctor ſermonis de continentia vixiſſet quadringentos & amplius annos poſt ſcriptam primam ad Corinthios, quæ juxta Baronium (ut vidimus) (*e*) quinquageſimo ſeptimo Chriſti anno ſcripta fuit, vixiſſet utique tempore Marciani, aut Leonis Imperatorum, ſedente in Romana Cathedra S. Leone Papa anno quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo; quo tempore certè non dixiſſet Idolis publicè ſacrificia fieri: Chriſtianos verò occultè ſacra peragere; cum multò ante Conſtantini Magni tempora ipſe Tillemontius (*f*) narret Templa Idolorum clauſa, publicumque Chriſtianæ Religionis cultum propagatum. Mirum tamen quanta ipſe audacia dicat facile dilui poſſe per Baronium adducta! Unam tantum Baronii notationem, & adeò leviter ipſe carpit, de reliquis verò, quę ſupra ipſius Baronii verbis retulimus, ne verbum quidem

(*e*) *Cap.* 4

(*f*) Tom. 4. *Hiſt. Imp. art.* 54.

dem: nempe quod in ſermone de avaritia Auctor ſermonum dicat, ſolere in nummis excudi Idola, quæ colebantur in Templo: & in ſermone de ſpirituali ædificatione domus Dei idem auctor affirmet, eo tempore nullum Chriſtianorum Templum, aut perrarum fuiſſe erectum, quod poſſet cum Idolorum ædibus comparari. Quid ad hæc obiicit Tillemontius, ut facile adeo Baronium redarguat?

Alia ſunt vetuſtatis indicia in præfatione Operum S. Zenonis non ita prætereunda, ut Tillemontius prę-terit, quæ hic ad lectoris commodum ex præfatione eadem excribimus. *Antiquiſſimi Auctoris eſſe indicium, cum ſæpe ad Judæos ſermonem habuerit: Cathechumenos in Sacrum Fontem invitaverit: repræhenderit Græcos tunc ad fidem Chriſti converſos, quod vana ſua ſapientia etiam in Eccleſia Dei vana quædam de Deo introducerent, ut ſermone primo de Pſalmo* 130. (hic ſermo apud

Hila-

Hilarium non reperitur) *idem oſtenditur, cum in ſermone de ſpirituali ædificatione Domus Dei Auctor demonſtrat, tum non fuiſſe iam Templa Chriſtianis conſtructa, ſed novum populum, & minimum numero extitiſſe. Ad Neophitos porrò ſermone 4. cum de iis mentionē facit, qui univerſam rem familiarem pauperibus erogarent, quippe Dei Templum eſſent, cum Templum Idololatriæ antea extitiſſent. Id ipſum prætereà licet perſpicere ad Neophitos ſermone 5. cum eos hortatur, ut Idololatriam fugiant, & ne captent amplius auguria. Quid? Nonnè id clarè patet ex ſermone primo de Paſcha, & ſermone de patientia? quorum altero interpretatur autumnum ſui temporis Martyres ſignificare; patientiam in altero coronam Martyrum appellat quotidianam? Beata Tecla S. Pauli Apoſtoli diſcipula, & prima illius ſexus Martyr in ſermone de timore in exemplum timoris Domini adducitur. Quoſdam meminit in ſermone de reſurrectione in Idololatria ſuo tempore*

obiiſſe

obiiſſe: & Chriſtianos quoſdam arguit corporum reſurrectionem non credentes. Ab eo præterea deſcripta eſt S. Arcadii vita ſuo tempore, ut Petrus Equilinus teſtatur, Martyrio in Mauritania coronati. His profectò, & hujuſmodi aliis quam plurimis antiquiſſimus horum Sermonum auctor demonſtratur.

CAPUT VI.

De Styli diverſitate a Sixto Senenſi, & aliis Recenſioribus in Sermonibus D. Zenonis notata.

STyli diverſitas in ſermonibus S. Zenonis, his exceptis, qui apud alios reperiuntur, tanta utique non eſt, ut in ipſis proprius ejuſdem S. Epiſcopi character dignoſci non poſſit. Quamvis tamen diverſo Stylo iidem ſermones conſcripti eſſent, pro certo tenendum eſt, quod ex una Styli diverſitate auctor nequeat diverſus inferri. Ea enim exceptione utuntur ut plurimum

Hete-

Heterodoxi, ut ſinceris SS. PP. Operibus detrahant. Liceat hic afferre judicium Evangeliſtæ Marcellini Piſtorienſis e D. Franciſci Familia, quam vocant de Obſervantia; Viri doctrina quidem, potiſſimum verò ſanctitate, atque Apoſtolico zelo in concionibus habendis clariſſimi, de quo Poſſevinus meminit in apparatu: qui non modo tractatum de converſione peccatoris ad Deum, & lectiones in Tobiam a Poſſevino notatas edidit, ſed, & annotationes in librum Judicum, & lectiones in Cantica Canticorum, ubi de Commentariis S. Baſilii in Iſaiam Prophetam contra Eraſmum agens ita de Styli diverſitate diſſeruit vulgari quidem ſermone, quem nos latine reddimus (g). *Ipſe* [de Eraſmo loquitur] *verſionem commentariorum S. Baſilii in Iſaiam e græco in latinum ſermonem aggreſſus = dicit ſtylum ipſorum Baſilii non eſſe, ſed alicujus eodem nomine nuncupati*

vel

(g) *Lect.* 21.

vel alterius , qui nomine S. Baſilii edidit . Nam phraſis , ac verborum textura ab ea , qua Baſilius eſt uſus admodum cum ſit diverſa , fieri non poteſt , ut commentaria illa a tam diſerto Theologo ſint conſcripta . Ita fit ut parū naſutus lector illis commentariis amplius non fidat , nec iis utatur eaque parvi pendat , quod autem de Baſilio affirmo , idem de Auguſtino diverſis in locis , de Hieronymo , & aliis dicendum eſt = ſtyli diverſitas diverſum non innuit Auctorem : cum idem auctor aliis in libris alio utatur ſtylo , ut liquidô conſtat ex Auguſtino , qui alio in libris de civitate Dei , alio in Pſalmis eſt uſus . Quod ipſe Eraſmus minime inficiabitur , in uno eodemque libro diverſos modos adhiberi , ut idē Auguſtinus in ipſo Pſalmorum tractatu ; quoniam , ut ipſe Eraſmus affirmat alia initio , alia in fine ratione uſus eſt . Aliam rationem dico , non quod hic brevior , illic longior tantummodo ſit ; ſed quia hic , & illic diverſis

modis

Digitized by Google

modis utatur. Aliud *ſiquidem eſt ſummatim ſententias afferre tanquam notationes, aliud ad modum homiliæ fuſius declarare =.* Quapropter *cum Pſalmorum initio Auguſtinus notationum (ut ita dicam) ſtylo ſcribat In fine verò (quod Eraſmus fatetur) longius, ut in homiliis fit protrahat ſermonem; nonnè itaque dicendus ipſe Auguſtinus eodem in libro diverſus?* Quid *verò in re tam manifeſta eſt immorandum? An non Magni Baſilii præcepto in proemio de vera, & pia fide Doctori ſecundum temporis, loci, auditorumque quibuſcum loquitur, vel quibus ſcribit rationem ſtylus variandus eſt? Nonnè ipſius Baſilii hæc ſunt verba?* Quemadmodum *enim non eadem inſtrumenta in manus ſumet, & qui prælium eſt initurus, & qui colere agrum velit; alia ſiquidem ſupellex inſtrumentorum iis congruit, qui in pacis quiete res ſibi advictum neceſſarias parant: alii armorum apparatus iis, qui in bello ſe adverſus hoſtiles copias inſtraunt: ſimiliter quo-*

Digitized by Google

que nequaquam eodem dicendi genere utatur, & qui in ſacra doctrina cohortatur, & qui in diſputatione ſibi repugnantes redarguit. Siquidem aliud eſt genus dicendi, quo utimur in refellendo, aliud, quo in cohortando = Infert itaque (non enim hic brevitatis cauſa totum eſt excribendum) debere ſtylum ſicuti expediens videtur accomodari. Quæ cum ita ſint parum, quin imo nihil Eraſmi probat argumentum, cum dicere ſolet. Hoc non redolet ſtylo hujus vel illius: igitur tantum abeſt ut partum ipſius agnoſcamus. Hæc de ſtyli diverſitate quoad ſermones D. Zenonis dicta ſufficiant, cum, ut initio diximus, in omnibus ipſius ſermonibus, demptis iis, quos excepimus, ſuo utatur proprio ſtylo, ac phraſi S. Zeno, ut inſpicienti patet.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VII.

Sermones S. Zenonis, ubi contra Arìi errores agit, temporibus ejusdem S. Zenonis conveniunt.

BAronius notat (*b*) ſermonem quintum libri tertii, qui in impreſſis in dicta editone Pariſienſi primus eſt, inter ſermones de Nativitate Chriſti, & in eo dicit Arìi hęreſim egregiè dilui, & elevari. *Ubi agit de Hæreticis illis, qui dicerent Dei Filium eſſe Deum, ſed non Patri coęternum, & tempus fuiſſe, quando non fuit. Ejuſmodi portentoſas voces, atque ſententias, nunquam antea auditas, quam poſt Arìi emergentem hęreſim, nemo eſt qui neſciat, qui illorum temporum res geſtas calleat.* Ita ipſe Baronius; ex quo neceſſe inferri videtur ſermonem prędictum S. Zenonis temporibus minime convenire. Attamen ut ingenuè dicam quod

(*b*) *In notis ad Mart. prid. id Aprilis.*

quod ſentio, memoria Baronium hic arbitror excidiſſe. Quod ut agnoſcamus notandum eſt, D. Zenonem de Arìo, neque in noviſſime laudato ſermone, neque alibi meminiſſe. De errore autem Arìi hæc habet: *Alia modeſtius ſed mordacius nocens dicit quidem Dei Filium Deum, ſed non ex parte nobilitatis perpetuitate progenitum fuiße, fuiſſeque tempus quãdo non fuit*. Hunc errorem ante Arìum inauditũ dicit Baronius. At eumdem errorem ipſemet Baronius multo ante Arìum, & ante D. Zenonem ſuis in annalibus agnovit: nempe anno Chriſti 229. quando Beryllus quidam Epiſcopus Boſtrenſis in Arabia *auſus quidem temere aſſerere Salvatorem, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum propria ſubſtantiæ incircumſcriptione non ante fuiſſe, quam in humanam carnem migraret, neque propriam habuiße ex ſe Divinitatem, ſed ſolam Patris in eo extitiſſe*. Ita Euſebius lib. 6. cap. 26. apud Baronium ſupradicto anno.

De hoc Beryllo meminit S. Hieronimus, & de ejus hæreſi libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis; & Auguſtinus libro de definitionibus Ortodoxę Fidei cap: 3. Hanc autē eamdem eſſe ac Arìi hæreſim ex Athanaſio patet, qui his verbis Arìi ſententiam refert. (*i*) *Non fuiſſe Filium antequam gigneretur indeque ratiocinari vellent, eum ne ante carnis quidem naturam extitiße*. Quod idem eſt, ac illud quod apud S. Zenonem legimus. *Fuiſſeque tempus quando non fuit*. Neque dicas hanc Berylli hæreſim, quæ vix exorta ſtatim interiit; minime innotuiſſe, cum ipſe Beryllus ab Origene ad catholicam ſententiâ redactus ſit in Synodo contra eum habita in Arabia. Nam S. Zeno vel Syria oriundus, vel ad eam appulſus, in eaque prædicans (ut habetur ex veteri MS. initio Operum S. Zenonis in dicta editione Pariſienſi typis mandato. *Non queo tanta hujus S. Opera narrare, quæ*

venien

(*i*) *De Syn. in Dec. contra hęreſim Arianam.*

Digitized by Google

veniendo a Syria uſque in Italiam mirabila per ipſum Deus oſtendit:) Orientis res compertas habuit. In Occidente verò hanc hæreſim fuiſſe vulgatam, ex eo conſtat quod Dionyſius Papa, qui anno Chriſti 261. Petri Cathedram regebat, dum S. Zeno adhuc viveret, in cauſa Dionyſii Alexandrini, qui Romano Pontifici delatus, quaſi diviſionem in Divinis Perſonis videretur admittere; non modo Dionyſium Alexandrinum a falſis criminationibus purgatum abſolvit, & Sabellianam hęreſim damnavit coacto Romę Concilio, ſed editis commentariis contrariam etiam Arìi ſententiam tanto ante Arium confutavit teſte Athanaſio (de ſententia Dionyſii contra Arianos) *Porro ex Dionyſii Romani Epiſcopi voluminibus contra eos, qui Filium Dei opus, aut creaturam aſſeverant ſcriptis clare oſtenditur, hęreſim Chriſto rebellium Arianorum non tunc jam primum, ſed olim ab omnibus damnatam fuiſſe.* Ita Athana-

ſius

ſius apud Baronium anno Chriſti 263 Cum itaque, & S. Zenonis tempore Arii error prodierit, quid mirum ſi ipſe ſuis in ſermonibus contra eum egerit? Non itaque a S. Zenonis ætate ſermones in quibus Arii refelluntur errores diſcrepant: neque alterum Zenonem recentiorem ipſorum auctorem fingere neceſſe eſt. De duobus tamen Zenonibus infra capite undecimo.

CAPUT VIII.

De Eminentiſſimi Bellarmini judicio circa Sermones S. Zenonis.

Bellarminus (*k*) æquiſſimum tulit de ſermonibus S. *Zenonis* judicium, aperte cum dicat ſermones in illud *Attende tibi*, & in Evangelium Lucæ, & de jejunio, & de livore, & invidia S. Baſilii eſſe. Sermones item de Pſalmis; ſi non omnes majori tamen ex parte apud

S Hila

(*k*) *De Script. Eccles. an. 260.*

S. Hilarium reperiri. In aliis Zenonem brevem, & oſcurum optime notat; & in quibuſdam etiam eadem ſępiſſime repetentem. Nihil de correctione annorum in ſermone de Continentia notat, utpote qui ſapientiſſimas Baronii notationes expenderat, cujus judicio defert. Nihil quoque de errore Arìi. Neque Sixti Senenſis ſecutus morem, infert ex iis, quæ in iiſdem ſermonibus animadvertit, D. Zenoni omnes eſſe penitus eripiendos. Ingenue fatetur quod ſuum faceſſat animum nempe de Sermonibus S. Zenonis, nullam apud veteres extare mentionem. At ipſe non vidit, quæ ſupra (*l*) retulimus, quibus aperte cognioſcitur non fuiſſe veteribus ignotos S. Zenonis ſermones. Quod autem Euſebius, & Hieronymus de illis non meminerint, non inde colligitur, eos D. Zenoni tribuendos non eſſe: quia, & Hieronymus, & Euſebius, ut idem Bellarminus obſervat de Athenagora, alios

(*l*) Cap. 2.

alios auctores preteriere. *Quod autem S. Hieronymus hunc ſcriptorem omiſerit, non eſſe adeo mirum, cum ſatis conſtet Cathalogum S Hieronymi ex hiſtoria Euſebii eſſe deſumptum, quo ad illos ſcriptores qui Euſebium præceſſerunt*. Ita Bellarminus. De induſtria fortè S. Zenonem Euſebius præteriit, ne Arii errores tanto ante reprehenſos in Operibus ejuſdem indicaret. S. Hieronymus quoque, & Bellarminus anno 260. quo S. Zeno Martyrium ſubiſſe dicitur, nihil agunt de Aurelio ſocio, & contubernali S. Pontii, de quo Ovdinus in ſupplemento de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Itaque nec mirum eſſe debet à D. Hieronymo, & Euſebio S. Zenonem omiſſum. Illud autem quod Bellarminus obſervat, ſermones ſcilicet quoſdam S. Zenonis ita breves fuiſſe, ut ſermones dici non mereantur ultro fateamur neceſſe eſt. At hi ſermones breviores præfationis titulo inſcribuntur in hoc MS. Piſtorienſi, ut ſermo-

ne

ne ſexto, qui in prælo commiſſis eſt quintus de Paſcha, hoc titulo inſcribitur. *Incipit præfatio*. Et ſermone decimo ſexto, qui in prælo commiſſis eſt ſextus de Paſcha. *Incipit Præfatio Paſchalis* Et vigeſimo ſexto in prælo commiſſis ſeptimo de Paſcha. *Incipit præfatio*. Et quadrageſimo quarto in prælo commiſſis octavo. *Præfatio Paſchalis* Cum vero ex antiqua Liturgia Gallicana apud Martene (*m*) conſtet, ſolere ante lectiones Prophetarum, & Apoſtolorum legi præfationem ad cohortandam plebem, ut debita religione ſacris intereſſet; Has forſitan præfationes in eum vel ſimilem uſum compoſuit, vel dictavit S. Zeno, idque veriſimile eſſe colligi ex eo poteſt, quia in his parvis ſermonibus de Myſteriis agitur, quæ eo die celebrantur. Nam, & in excuſis quidam ſermones breves inſcribuntur. *Invitatio fontis*, vel *Invitatio ad fontem*, quibus Cathecumenos

nos

(*m*) *Tom. 5. pag. 86. edit. Pariſ. An 717.*

Digitized by Google

nos baptizandos alloquitur. Alii quoque incepti ſermones eſſe poſſunt, quos non ſcripſerit D. Zeno, ſed dum verba faceret, eos exceperint ipſius Diſcipuli; neque poſtea abſolverint, imperfectoſque reliquerint. Quapropter aliqui ſermones eadem habent, quæ alii, quia ut puto plures erant, qui ſermones exciperent, & ſenſum retinentes alii verbis aliis exponerent.

CAPUT IX.

Philippi Labbè de S. Zenone diſſertatio expenditur.

PHilippus Labbè de S. Zenone agens aliena opera, & parum ſincera in hac concinnanda diſſertatione uſus eſt. Quæ enim contra S. Zenonis ſermones congerit non omnia cum relatis conveniunt auctoribus. Falſò tribui S. Zenoni ſermones de quibus agimus, primū aſſerit, ſuæque aſtipulari ſententiæ plu-

Digitized by Google

plures putat, eoſque recenſet. *Ita ſentiunt* (inquit) *ex Catbolicis Auctoribus Sixtus Senenſis , Baronius, Molanus , Poſſevinus , Bellarminus, Miræus , eorumque ſimii Cocus , Rivetus , ſimileſque novatores Critici ; at oleum operamque apud idoneos Judices perdidiſſe videatur Raphael Bagatta , & Baptiſta Perettus, qui adverſus Sixti Senenſis doctiſſimam cenſuram , eos , ſaltem omnes , Zenoni Veronenſi Epiſcopo ſub Gallieno Martyrjum paſſo vindicare voluerunt*. At fallitur dum pro ſe adducit Baronium, ut ipſe Tillemotius obſervat (*n*) . Baronius namque quoſdam tantum ſermones ex iis, quorum Auctor dicitur S. Zeno, eidem adſcribendos negat; reliquos D. Zenonis proprios agnoſcit, & quorumdam loca in Annalibus habet, ut ſupra notatum eſt. (*o*) Neque Bagattam, & Perettum oleum, & operam perdidiſſe putat, qui eos

ſuis

(*n*) *Tom.* 4. *not.* 6. *de perſecut. Valer.*
(*o*) *Cap.* 5.

Digitized by Google

ſuis in adnotationibus (*p*) ad Martyrologium Romanum commendat. *Plura autem eodem argumento eruditè notata habes in præfatione Operum S. Zenonis* (hæc Bagattæ, & Peretti eſt), *quæ juſſu, & diligentia Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Auguſtini Valerii Cardinalis ampliſſimi Epiſcopi Veronenſis nuper ſunt edita. Probamus quidem ea ut multo ſtudio egregie curatum opus. Licet in aliquibus, ut diximus, in his quæ ad veritatem quorundam ſermonum ſpectant, non æque eidem aſſentiamur.* Molanum non vidi. Poſſevinus tomo tertio Apparatus ſacri littera Z verbo S. Zeno ad verbum refert judicium Sixti Senenſis: de ſuo hæc addit: *Cœterum cum tomo ſecundo Bibliothecæ SS. PP. editionis ſecundæ extent eodem titulo S. Zenonis Veronenſis Epiſcopi, & Martyris, & Doctoris eximii de pluribus ſcripturæ locis, & rerum Divinarum argumentis. Veronæ quoque editi fuere anno* 1588.

quibus

(*p*) *Prid. Id. April.*

quibus potius affirmare videtur ſermones eſſe S. Zenonis, quam negare. De Bellarmino jam vidimus, (*q*) quid in illis ſermonibus reprehendat, & cum ad Baronii cenſuram lectorem remittat, pro S. Zenone ſentire videtur. Miræus in Auctario de Scriptoribus Eccleſiaſticis cap. 25. hæc habet. *S. Zeno Veronenſis Epiſcopus ſub Gallieno Imperatore Martyrium fecit; ejuſque meminit Gregorius Magnus lib. 3. cap. 19. in Dialogis. Sub ejus nomine editi ſunt ſermones varii primum Venetiis* 1508., *& poſtea emendatius* 1586. *Veronæ. Horum non paucos ex Baſilio, Hilario, & aliis poſterioribus Auctoribus tranſcriptos eſſe notant Sixtus Senenſis, Molanus, Bellarminus, & alii. Præter hos, & Baronius in notis ad Martyrologium conſuli poterit.* Non omnes igitur ſermones D. Zenoni præripit Miræus, ſed eos tantum, qui apud alios reperiuntur, præſertim cum adſtipuletur

(*q*) *Cap.* 8.

letur Baronio, qui demptis quibuſdam, reliquorum ſermonum S. Zenonem fatetur Auctorem. Fallitur etiam Labbeus in numero ſermonum, quos nonaginta recenſet. Sunt autem quatuor, & centum. Quæ contra affert de ſermonibus S. Baſilii, & Hilarii, de his ſupra. (r) Item de ſtyli diverſitate. De ſermonibus contra Arianos nihil addendum his, quæ ſupra diximus. Suam tamen ſententiam de ſermonibus S. Zenonis non videtur tuliſſe Labbeus. Initio enim Baronjum conſulendum monet; tum Joannis Mariæ judicium refert in expurgatorio indice, cujus hæc verba ſunt. *Joannes vero Maria in expurgatorio indice nihil videtur velle affirmare. Cæterum, inquit, his pro aſſertione ſermonum S. Zenonis obſtantibus non magnis conjecturis, nonnullos non eſſe illius exiſtimat Baronjus, præſertim quibus Ariana hæreſis confutatur. Multas rationes, & optimas conjecturas*

(r) Cap. 3. Cap. 6. Cap. 7.

Digitized by Google

ras ad id probandum ſe habere profitetur. Mihi tamen Baronjo aſſentiri videtur Joannes Maria, cum aperte dicat conjecturas contra ſermones S. Zenonis non eſſe magni ponderis. *His pro aſſertione ſermonum S. Zenonis obſtantibus non magnis conjecturis*. Quod demum ad Perettum, & Bagattam ſpectat, utrumque omnes ſermones nomine S. Zenonis inſcriptos eidem tribuiſſe videtur affirmare Labbeus. *Ut oleum operamque apud idoneos judices perdidiße videatur Raphael Bagatta, & Baptiſta Perettus, qui adverſus Sixti Senenſis doctiſſimam cenſuram eos, ſaltem omnes, Zenoni Veronenſi Epiſcopo ſub Gallieno Martyrjum paſſo vindicare voluerunt*. Ut conſtet quid Bagatta, & Perettus circa eoſdem ſermones affirmare voluerint, eorum verba ex præfatione ſuperjus allegata excribemus. *Quod autem tres ſive quatuor ſermones in his reperiantur, quos S. Zenoni aliqui putant adſcribi non poße; nempe, qui inſcribitur*

de

Digitized by Google

de præcepto Attende tibi ; Sermo de Evangelio ſecundum Lucam de triplici tentationum ſpecie. Sermo de livore, & invidia, & ſermo de jejunio, qui inter S. Baſilii homilias grece ſcripti reperiuntur, quamvis argumenta non deſint, quibus probare liceret, eos quoque ſermones ad S. Zenonem noſtrum pertinere, cum etiam plurimos ſummo ſtudio, & graviſſimis laboribus in Græcia multo ante S. Baſiljum prædicando ad Chriſtum converteret; tamen ea in re contentioſi eſſe nolumus. Ad id vero quod Auctor Bibliothecæ Sanctæ ſcribit, nempe ſeptem ſermones in Pſalmos, quos enumeravit, eſſe deſcriptos ex S. Hilarii commentariis, dicimus illum quoad numerum erraße. Sermones enim in Pſalmum 79. & in Pſalmum 100. in commentariis S. Hilarii non reperiuntur. Quoad reliquos quinque, cum duo ſermones de Pſalmo 130 in his ſermonibus legantur, ſecundus vero ſit certis quibuſdam vocabulis, & iiſdem fere ſententiis ſimilis

milis priori, qui quidem prior in commentariis S. Hilarii non reperitur, eum etiam, ſecundum ſcilicet, dicimus a S. Zenone more ſuo fuiſſe aliqua ratione repetitum, & propterea ad illum pertinere; ſed in commentariis S. Hilarii ab aliquo fuiße inſertum, quemadmodum videmus inter Opera Hjeronymi, Auguſtini, & aliquorum SS. PP. conciones, & libellos non ignobilium Auctorum irrepſiße. An vero reliqui quatuor eadem ratione fuerint in iiſdem commentariis inſerti, aliorum ſit judicjum. Si ergo aliorum judicio ſtare non renuunt, & de his de quibus dubitatur ſermonibus nolunt eſſe contentioſi: non ea igitur Bagattæ, & Peretti mens eſt, ut probent omnes ſermones S. Zenoni eſſe tribuendos.

CAPUT X.

De Dupinio, & Combeſio.

DUpinus more ſuo temere admo-

admodum de D. Zenone in hac ſermonum controverſia judicat. At nihil habet, quod ab aliis non mutuetur. Nam quod circa errores Arìi ſermone quinto de nativitate a Baronio accepit, jam ſupra capite ſeptimo evidenter apparet ipſius Baronii teſtimonio, etiam ante S. Zenonem, eoque magis ante Arìum, errores ipſius Arìi fuiſſe damnatos. Sermones qui apud SS. Baſilium, & Hilarium reperiuntur, ut ipſe Dupinus ex Sixto Senenſi, & Bellarmino notat, reliquis ſermonibus S. Zenonis nihil obeſſe diximus capite tertio. Errorem annorum in ſermone de continentia cum Baronio corrigendum agnovimus capite quarto. Ita de Combeſio dicendum, cum & ipſe nihil afferat, de quo ſupra actum non ſit. Videndum remanet an alter S. Zeno vere extiterit, cujus opus Sermones, de quibus controverſia eſt eſſe poſſint.

CA-

CAPUT XI.

Unus eſt S. Zeno Veronæ Epiſcopus.

DUos fuiſſe Zenones, & ipſe Baronius credidit, ut videre eſt in adnotationibus ad Martyrologium Romanum tertia Maii, ubi agens de S. Juvenale Narnïenſe Epiſcopo, Veronenſem Eccleſiam in exemplum adducit, quę duos Zenones habuerit, ut & in Narnienſi Cathedra duos Juvenales ſediſſe probabile reddat. In notis autem ejuſdem Martyrologii duodecima Aprilis de Martyrio S. Zenonis agens palinodiam canit. *Ex quo autem, ut accepimus, non accipit Veronenſis Eccleſia duos Zenones a priori noſtra ſententia haud inviti recedimus.* Hoc animadvertit Tillemontius: non tamen animadvertit Ughellus, nec Papebrochius, qui Baronium citant pro aſſertione duorum Zenonum. Sola namque S Ambroſii allata epiſtola duos admittere Zenones,

vel priorem tempore Gallieni, de medio tollere, ut Dupinus, & alii contra hiſtoriam, & traditionem Veronenſis Eccleſiæ contendunt, arduum ſane eſt. Baronius enim, qui S. Ambroſii Epiſtolam viderat, ejuſque auctoritate litem componi de ſermonibus S. Zenonis poſſe putarat, cum audivit Veronenſem Eccleſiam unum tantum recipere Zenonem, ab opinione duorum Zenonum receſſit. Verba autem S. Ambroſii, hæc ſunt. (ſ) *Tu autem* (ad Siagrium Epiſcopum Veronenſem ſcribit) *ſine alicujus fratris conſilio hoc judicium tibi ſolus judicandum putaris, in quo tamen ante judicium præjudicium feceris, ut puellam Zenonis S. Memoriæ judicio probatam, ejuſque ſantificatam benedictione, poſt tot annos ſine auctore criminationis, ſine accuſatore, ſine profeſſore delationis in periculum reatus deducendam arbitrarere*. Nihil aliud de Zenone ſubditur in tota hac Epiſtola, neque

(ſ) *Lib.* 6. *Cap.* 46.

que in ſequenti ad eumdem Siagrium Veronenſem Epiſcopum. Quibus in verbis, ut patet, S. Ambroſius Zenonem Epiſcopum non dicit, ut Tillemontius affirmat, quamvis ex probata, ac benedictione ſanctificata Indicia (ſi benedictio pro ſolemni conſecratione intelligatur, quod aliorum judicio relinquo) Epiſcopum fuiſſe Zenonem coniicere liceat. At illud certum eſt, a S. Ambroſio hunc Zenonem, nec Veronenſem dici, neque Siagrii deceſſorem. Itaque ex iiſdem S. Ambroſii verbis error manifeſtus apparet Ughelli (*s*), Papebrochii, (*t*) Labbei, Combefii, qui Siagrium ſucceſſorem Zenonis ponunt auctoritate S. Ambroſii male percepta, ut in verbis ſupra relatis conſtat. Nam ex eadem Epiſtola, ſi bene inſpiciatur, contrarium potius videtur intelligendum. Tunc enim ille Zeno, quem S. Ambroſius nominat, Veronenſis Epiſcopus putari

tari

(*s*) *Tom. 5. Ital Sac de Epiſ. Veron.*
(*t*) *In actis SS. Aprilis duod. die cap. 1. n. 2.*

tari poſſet, ſi Indicia virgo a Zenone probata, & benedictione ſanctificata fuiſſet Veronenſis ejuſdem Zenonis ſubdita. Indiciam vero non fuiſſe Veronenſem apertiſſimis conjecturis evincitur ex eadem Epiſtola D. Ambroſii. Primo namque S. Ambroſius Siagrium arguit, quod ſine præcedenti inquiſitione Indiciam virginem inſpectioni ſubiecerit *Tu autem ſine alterius fratris conſilio hoc judicium tibi ſolus judicandum putaris*. Si Veronenſis fuiſſet Indicia, conſilio minime indiguiſſet, cum ſibi nota foret tanquam ſubdita: ſi ergo ita eum reprehendit. Hoc facit, eo quod Indicia non erat ſubdita Epiſcopo Veronenſi; quod magis conſtat ex illis verbis. *Tibi ſoli judicandam putaris*. Non enim hoc poteſt intelligi de aſciſcendis ſibi in judicio Sacerdotibus Veronenſibus, qui judicandi poteſtatem non habebāt, quæ penes Siagrium tota erat in Diœceſi Veronenſi, ſed de aliis Epiſcopis. Nam pluribus in locis de-

git

git Indicia, ut inferius videbimus; Si autem ſibi ſubditam judicaſſet Siagrius, quem alium in judicando collegam ei fuiſſet opus adhibere? Num de imperitia notare Siagrium Ambroſius voluit, quaſi aſſeſſore indigeret? Doctiſſimus fuit Siagrius, ut Ughellus teſtatur. Dicendum eſt itaque, quod licet Veronæ commiſſum ſtuprum diceretur, tamen virgo, ut putabatur ſtuprata, Veronenſis non erat, & ea de cauſa ipſius Epiſcopum eſſe conſulendum, ut de Indicia ejuſque moribus haberetur notitia. Ex quo etiam conjicitur, neque Mediolanenſem fuiſſe Indiciam, cum ipſe S. Ambroſius ab aliis notitiam de ea quæſierit. *Præſertim cum hoc judicium noſtrum cum fratribus, & Conſacerdotibus noſtris participatum proceſſerit*. Epiſcopos autem fuiſſe eos, a quibus conſilium exquiſierit, ipſe met dicit in fine Epiſtolæ. *Die ipſo, qui dictus erat cognitioni, ſubtraxerant ſe Epiſcoporum conventui*. Quod autem

tem

tem ſubdit de benedictione, & probatione Zenonis, ſi Veronæ probata, & ſanctificata fuiſſet Indicia, certe hoc non reticuiſſet Ambroſius; quare videtur hanc Siagrio præbuiſſe externam notitiam ad culpatæ Virginis defenſionem. Hoc vero tantum dicit Indiciam Veronæ fuiſſe tempore ſuſpecti partus, & opinati ſtupri. *Hic verò cum editus partus, & expoſitus, vel necatus (dū invidiæ magis quam probationi conſulitur) diſſipatus ſit per aures univerſorum, ſtrangulata eſt libertas calumniarum. Si peperit nempe Veronæ fuit. Viſebatur frequenter a virginibus, & mulieribus in honore ſemper erat. Viſebatur a Sacerdotibus propter pudicitiæ reverentiam, & gravitatis ſpeculum. Quomodo ergo potuit occulere crimen, quod ſe vel ſpecie ſui proderet? Quomodo texit uterum? Quomodo parturiens vocem repreſſit? Sed hoc non patitur dolor.* Cum vero altius repetit de converſatione Indiciæ, non Veronenſes adhibet

teſtes

teſtes Ambroſius, ſed ſororem ſuam, ibidem affirmans Indiciam Romæ habitaſſe. *Habitaſſe eam Romæ in domo noſtra nobis abſentibus, nulli eam ſe virorum familiaritati dediſſe.* Aliam adhibet teſtem, quam filiam vocat, forte quia Mediolanenſis erat, ideoque ſibi ſubdita. *Paternã quoque filiam noſtram interrogavi.* Diù autem Romæ fuiſſe putandum eſt, parvi enim temporis mora ad vitæ mores diſcernendos ſatis eſſe non poterat. Et hanc Romæ moram ante Epiſcopatum S. Ambroſii feciſſe coniicitur ex eo, quod ipſe dicat *nobis aſſentibus*. Si enim ſui Epiſcopatus tempore Romæ fuiſſet. Indicia, ſuperfluum videretur ipſũ ſuam hanc abſentiam indicaſſe. Ut vero totam Indicię vitam haberet inſpectam, ab ejus nutrice teſtimonium quærit. *Nutricem quoque liberæ conditionis interrogavimus, cui & ſtatus haud quaquam degeneri ſervitio obnoxius libertatem vera fatendi daret; & fides, atque ætas ad*

veri-

veritatem adſtipularetur, & officium nutricis ad cognitionem ſecreti. Cum itaque S. Ambroſius non Veronenſibus teſtibus vitæ, & converſationis Indiciæ probet innocentiam, utique dicendum eſt, eam Veronenſem non fuiſſe. Perperam enim exteros teſtes induxiſſet Ambroſius, quibus noti eſſe non poterant Indiciæ mores. Si vero Indicia Veronenſis non erat, neque qui eam benedictione Deo ſacraverat Zeno a S. Ambroſio laudatus Veronenſis putandus eſt: eique S. Zenonis Epiſcopi Veronenſis ſermones adſcribendi non ſunt.

Quare Godefridus in Vita S. Ambroſii lib. 9. cap. 8. hanc Indiciam nulla ratione adductus, vel auctoritate Veronenſem dixit. Cautius Tillemontius egit, qui eam Veronenſem aſſerere non eſt auſus. Carthaginenſem forte potius dicendam puto: Nam cum Ambroſii Teſtimonio eam Romæ domi ſuæ fuiſſe conſtet, & Paulinus Ambroſii Vitæ

Scri-

Scriptor alias duas Virgines ſimul cum ſorore ejuſdem Ambroſii Virginitatem coluiſſe dicat, quas inter Indiciam fuiſſe optime conicit Baronius in Vita Ambroſii. *Aliæ item Virgines ſe illi junxerunt, inter quas fuit Indicia*. Harum vero alteram, dum Paulinus ſcriberet, Carthagine confectam ætate degere ipſemet teſtatur: eam Carthaginenſem putare, minime quidem a veritate alienum videri poteſt. Hæc ſunt Paulini verba. *Poſtea vero cum adoleviſſet, & eſſet* (Ambroſius) *in Urbe Roma conſtitutus cum Matre Vidua, & Sorore, quæ Virginitatem jam fuerat profeſſa comite alia Virgine, cujus Virginis ſoror Candida, & ipſa ejuſdem profeſſionis, quæ nunc Carthagine degit jam anus*. Fateor tamen ex verbis allatis, non ſatis conſtare, an Candida, vel ejus ſoror Carthagine fuiſſe dicatur: at cum ſorores eas fuiſſe affirmet Paulinus, communem amborum patriam putare tutius videtur. Neque

ab

ab hac me removet opinione, quod Indicia ſororem matrimonio junctam Veronæ habuerit, cum & tertiam ſororem habere potuerit, & inter exteros non raro matrimonia jungantur: neque illud quod Ambroſius addit, ſcilicet Indiciam Romæ ipſo abſente domi ſuæ fuiſſe. *Habitaſſe eam Romæ in domo noſtra nobis abſentibus*. Abſentiam namque ſuam indicaſſe Ambroſium ea ratione putandum eſt, ne videatur Indicia propter Ambroſii præſentiam virtutem, caſtitatemque coluiſſe: non vero credendum eſt dum adhuc adoleſcens Romæ fuit Ambroſius in ejus domo, eo etiam præſente non habitaſſe: cum Paulini teſtimonio conſtet alias Virgines eo tempore cum Marcellina Ambroſii ſorore fuiſſe.

Graviori etiam errore labuntur Dupinus, & Tillemontius, qui penitus divinando Zenonem tempore Gallieni extitiſſe negant. Id namque certum redditur ex Veronenſi

hiſtoria, & traditione non modo, ſed ex veteri MS. quod refert Mabillonius ſuis in Analectis, in quo S. Zeno Epiſcopus Veronenſis ponitur octavo loco, quod, & omnes affirmant. Octavus autem Epiſcopus Veronenſis temporibus S. Ambroſii aptari minime poteſt; Ughellus enim, qui ſecundum Zenonem inter Veronenſes Epiſcopos numerat, decimo octavo loco illum locat, nulla tamen auctoritate ſubnixus, niſi Ambroſii, ex qua hoc affirmari non poſſe demonſtravimus; & Baronii, qui a ſua ſententia deſcivit. Erravit namque Papebrochius, qui ſucceſſionem undecim primorum Epiſcoporum Veronenſium incertam exiſtimavit, cum ea ex MS. Mabillonii certa probetur. Unus itaque eſt S. Zeno octavus Veronenſis Epiſcopus, qui circa Gallieni tempora illam regebat Eccleſiam.

CA-

CAPUT XII.

Nulli alio ſermones, de quibus agitur, quam S. Zenoni ſunt adſcribendi.

CUm itaque tot ſeculis, ut ſupra demonſtratum eſt (*u*) laudatos ſermones S. Zenonis nomine inſcriptos, eidem D. Præſuli Exteri, & Veronenſes adſcripſerint, non video cur ſint aliis recentioribus, quorum ignorantur nomina tribuendi, demptis his quos ſupra recenſuimus: (*x*) potiſſimum vero, cum ea, quæ temporibus D. Zenonis minime congruere videbantur ſublata fuerint; neque ſtyli diverſitas obſtet. (*y*) His ergo Sermonibus S. Zenonis nomen inſcribendum, eoſdemque pro D. Zenonis genuino partu habendos eſſe quis neget? Miror equidem tam facile a Dupino Joannem Neſteutam, ſeu Jejunatorem fuiſſe ſcriptores inter Eccleſiaſticos recenſitum, ipſique aliqua attributa ope-

(*u*) *Cap.* 2. (*x*) *Cap.* 3. (*y*) *Cap.* 4. 5. & 7.

opera veteribus prorſus incognita.
(quam levibus vero adductus Dupinus fuerit rationibus oſtendemus.]
(z) Tillemontium quoque miror aliosque potiſſimum heterodoxos S. Cryſoſtomo homilias detrahere, ut huic Joanni adſcribant, quem ipſi levis tincturæ hominem fatentur. S. Zenoni autem ſe tam prebeant infenſos, ut ea ſolum referant, quę ad ſuos illi ſermones detrahendos facere videantur. Tam vero multa prætereant, ut ſupra vidimus de Dupino, et Tillemontio tractantes, quę ipſum S. Zenonem horum ſermonum Auctorem demonſtrant. Ab iis itaque tanquam ab iniquis judicibus, maliſque rerum eſtimatoribus caveamus, qui ſententiam ſuam, vel non inſpecta, vel occultata veritate temere proferunt, tantaque fiducia, quaſi e tripode oracula, & reſponſa divinitus darent. Potiori itaque veritatis jure eorum cavillationes negligamus. Quo namque pacto

fides

(z) *Vide in fine notationes in Dupinum.*

fides illis habenda eſt, qui negant ſubdole veritatem, eamque impudentiſſime aſpernantur? Miſſos itaque faciamus eos, qui nobis contraria ſenſerunt, & S. Zenonem Auctorem fuiſſe ſermonum, de quibus egimus, fateamur.

DE

Digitized by Google

DE MARTYRJO S. ZENONIS EPISCOPI VERONENSIS

LIBER SECUNDUS

CAPUT I.

Probatur S. Zenonis Martyrjum ex veteribus Veronenſis Eccleſiæ Monumentis.

EXtat Veronæ in Monaſterio S. Zenonis in veteri MS. rythmica quædam de Civitate Veroneníi narratio, cujus partem tam præviam operibus S. Zenonis Veronæ in lucem editis, quam in Bibliotheca PP. videre quiſque poteſt, & in ea S. Zeno Martyris titulo decoratur. *Octavus Paſtor Confeſſor Zeno Martyr inclitus* Hanc narrationem clariſſimus vir Ludovicus

cus

Digitized by Google

cus Antonius Muratori ſuo in celeberrimo Opere de ſcriptoribus rerum (*a*) Italiæ elucubratam putat anno 790. integramque refert ex Mabillonio (*b*), qui illam ex Laubienſi authographo excripſit : eamque dicit a Ratherio Veronenſi Epiſcopo ibi fuiſſe appoſitam imperante Pipino Caroli Magni Filio anno, ut Muratorius putat, 970. Philippus quoque Ferrarius Ordinis Servorum in ſuo Cathalogo Sanctorum Italiæ duodecima Aprilis ex Officio antiquo S. Zenonis partem Hymni refert, in quo etiam S Zeno Martyr dicitur

Martyr Excelſi fuit, & Sacerdos
Gentes effrenas penetrans marinas.
Inde Veronam Deus hunc ad Urbem
Mittere curat.
Qua Deo multum populum lucratus
Inſtruit verbis, ſolidavit actis.
Pro Deo tandem patiendo mortem
Vivit in ævum.

Inte-

(*a*) *Tom.* 2. *p.* 2. (*b*) *Tom.* 8 *Analect. edit. Paris an.* 1675. *pag.* 375.

Integer extat inter Opera D. Zenonis Veronæ impreſſa cujus initium *Præſulis Sancti*. Hæc quoque Ferrarjus ad vitam S. Zenonis adnotat. *Etſi quo genere Martyrii S. Zeno occubuerit ignoratur: illum tamen Martyrem eſſe dubitari non debet; cum eum S. Gregorius Papa libro tertio capite decimo nono Dialogorum Martyrem vocet; & Eccleſia Veronenſis illum ſemper uti Martyrem coluerit. Accedit, quod majus eſt, auctoritas Martyrologii Romani, ut plures Scriptores ommittamus de S. Zenone Martyre verba facientes, in quibus Paulus Diaconus libro* 18. *de geſtis Romanorum in Mauritio*. Martyrem quoque fuiſſe S. Zenonem ex lectionibus, quæ in ejuſdem Officio antiquitus legebantur Perettus, & Bagatta teſtantur in compendio vitæ S. Zenonis, quod in Bibliotheca PP. ad Opera ejuſdem habetur appoſitum: idemque confirmat Joſeph Dondori Ordinis Cappuccinorum, (*c*)

(*c*) *Pietà di Piſtoja p.* 2. *vita di S. Zeno*

qui eas lectiones vidit tam in lectionario Eccleſiæ Piſtorienſis (quod jam periit) quam Veronenſis. Hujus Viri diligentiæ multa noſtræ Civitatis antiqua monumenta debemus, quę ſolerti cura quæſita publici juris fecit. Obſervat etiam eximius hic Auctor tria Feſta de S. Zenone Veronæ celebrari. Solemnius Feſtum Ordinationis 6. Id. Decembris, quo nullam de Martyrio S. Zenonis Veronæ mentionem fieri dicit. Martyrii prid. Id. Aprilis. Tranſlationis 12. Kal. Junii. Quod Feſtum Veronæ unice celebratur: Feſtum vero Ordinationis, & Martyrii Piſtorii quoque colitur. Conſtat itaque antiquitus Veronæ S. Zenonem habitum fuiſſe Martyrem, Perpetuaque, atque continua traditione hoc titulo decoratum teſtatur etiam Card. Valerius Epiſcopus Veronenſis in Epiſtola nuncupatoria Operum S. Zenonis ad Sixtum V. P. M. Ea vero quæ contra hanc Veronenſium

ſium

(c) *Pietà di Piſtoja p. 2. Vita di S. Zeno.*

ſum traditionem obiiciuntur diluemus inferius Cap. 6.

CAPUT II.

Monumenta Eccleſiæ Piſtroienſis S. Zenonem Martyrem demonſtrant.

CAthedralis Ecclæſia Piſtorienſis, quæ prius S. Martinum Epiſcopum Titularem venerabatur, qua de cauſa S. Zenonem Patronum mutato Titulo colendum ſuſceperit, coniici potius poteſt, quam demonſtrari. Extat apud Joſeph Dondori (*d*) quędam notitia, qua innuitur poſt miraculum Atheſis, qui ſuis aquis ad valvas Eccleſiæ S. Zenonis Veronæ ſubſtitit, neque intus effluxit, cępiſſe Piſtorienſes hunc S. Præſulem venerari: & procedente tempore in Patronum electo Eccleſiam Cathedralem ipſius nominis titulo decoraſſe. Perantiquam vero fuiſſe

[*d*] *Pietà di Piſtoja p. 1. della Chieſa Cattedrale.*

fuiſſe hanc tituli mutationem in Eccleſia Piſtorienſi ex Martyrologio, & Kalendario dignoſcitur, quæ in vetuſto codice MS. Archivii Capituli ejuſdem Cathedralis habentur ſimul cum libro canonicæ vitæ juſſu Ludovici Pii Imperatoris edito in Conventu Epiſcoporum Aquiſgrani habito anno 816., ut initio ejuſdem libri legitur (Baronjus tamen hunc Conventum ponit anno 817.) Hoc in kalendario de S. Zenone Martyre fit mentio tanquam hujus Eccleſiæ Patrono, ut inferius videbimus. Quemadmodum, & in alio MS. quod inſcribitur *Ordo de Divinis Officiis ſecundum Piſtorienſis Eccleſiæ conſuetudinem*, cujus vetuſtatem licet coniicere ex titulo de reconciliatione pœnitentium ab Epiſcopo publice facienda feria quinta in Cœna Domini. In eo autem 6. Id. Decembris hæc de Feſto S. Zenonis leguntur: *In Feſto S. Zenonis Patroni noſtri noſtra Eccleſia devotius, & accuratius quam in aliis Feſtivi-*

tatibus

tatibus ſolemnizat. Piſtorienſem vero Eccleſiam S. Zenonem tanquam Martyrem antiquis temporibus veneratam eſſe ex iiſdem MS. conſtat. Nam in prædicto kalendario MS. 12. Kal. Maii, quo die S. Zenonis natalitia celebrabantur, hæc habentur. *Depoſitio S. Zenonis Patroni noſtri Veronenſis Martyris*. Sexto tamen Idus Decembris ſic habetur in eodem Kalendario. *Natale S. Zenonis Patroni noſtri*. In alio MS. cujus ſupra mentionem fecimus, quod inſcriptum eſt. *Ordo de Divinis Officiis ſecundum Piſtorienſis Eccleſiæ conſuetudinem*. Sexto Idus Decembris ad Laudes, & in Veſperis adnotatur Hymnus *Præſulis Sancti* cujus ſupra partem retulimus (*e*), in quo Martyrium S. Zenonis commemoratur. Totum vero Officium eſt de Confeſſore Pontifice. At in Feſto Menſis Aprilis antiphonæ ad Laudes de Martyribus tempore Paſchali notantur, ſcilicet *Sancti tui Domine*.

(*e*) *Cap.* 1.

mine. Ad Benedictus antiphona *Acceptam*, quæ eſt propria S. Zenonis, vel *Lux perpetua*, quæ eſt de Martyribus. Ad primam antiphona. *In Cœleſtibus regniis*, quæ pariter eſt de communi Martyrum tempore Paſchali. In Veſperis antiphona *Sancti tui Domine* de communi Martyrum tempore Paſchali. In aliis Antiphonis, & Reſponſoriis, quæ ex hiſtoria S. Zenonis deſumuntur, neque integræ ponuntur, forſitan Martyrium Sancti hujus Præſulis recolitur. Cum vero antiquum Officium non viderim, hoc affirmare non auſim. Extat in eodem Archivio aliud MS. de Divinis Officiis Eccleſiæ Piſtorienſis recentius eo de quo ſuperius. In hoc enim diſponitur Ordo Officii pro Feſto S. Franciſci; in illo autem Sanctorum antiquiorũ Officia tantum ordinantur, & mea quidem ſententia ad decimum ſeculum conſcriptum eſt. Hoc itaque recentius MS. Officium ſolummodo notat pro Feſtivitate S. Zenonis menſe

ſe Decembris. De Martyrio tantum ad Veſperas, & Laudes meminit; ubi indicat Hymnum *Præſulis Sancti*, in quo S. Zenonis Martyrium commemoratur (*f*): reliquum vero Officium, & Miſſa de Confeſſore Pontifice eſt. Hoc namque Feſto Ordinatio S. Zenonis celebratur. In alio MS. in eodem Archivio pariter aſſervato, cujus titulus eſt. *Liber Hymnorum, & Kalend. Eccleſiæ Piſtorienſis*, hæc habentur. *Sexto idus Decembris S. Zenonis Epiſcopi.* Menſe vero Aprilis nihil de S Zenone. In ſupradicto Martyrologio MS. ejuſdem Archivii, quod ut ex Sanctis recenſitis conjicitur ad decimum ſeculum conſcriptum eſt, ſexto Idus Decembris ita legitur. *Eodem die Natale S. Zenonis Epiſcopi, & Confeſſoris*. Duodecimo vero Kal. Maii nihil habetur in textu de Feſto S. Zenonis. In margine tamen diverſo atramento, & longe recentiori charactere. *Item eodem die De-*

poſi-

(*f*) *Vid. in Cap.* 1.

poſitio S. Zenonis Epiſcopi, &
Patroni noſtri : ubi cifra ſignificat *Confeſſoris*. At raſa videtur litera ubi cifra eſt, & ut puto M., quæ *Martyris* dicebat, quia locus anguſtus totum verbum *Confeſſoris* ſcribi minime patiebatur. Cifram appoſitam dixerim ab aliquo qui S. Zenonem Confeſſorem putabat.

Idem obſervare licet in alio Martyrologio MS. ſeculo decimo quod Piſtorii extat in publica Bibliotheca almæ domus Sapientiæ in quo ſic legitur. Pridie idus Aprilis.

& Confeſſoris
Eodem die S. Zenonis Epiſcopi, qui
inter procellas perſecutionis Veronenſem
Valeriani, &
Urbem mirabiliter rexit, & tempore Gal-
lieni Imperatorum, & turba pa=
ganorum ad fidem Verba & *Confeſ-*
convertit : tamen ſoris adiecta ſunt
ejus depoſitio cele- eodem modo, quo
bratur Piſtorii XII. hic vides, diverſo
Kal. Maii. Et e- charactere, & a-
jus tra-

jus ſolemnis Feſtivitas VI. id. Decembris, ut ibi dicitur

tramento, ſicuti & illa *Valeriani &* Poſt nomen Gallieni raſum eſt aliquid tanto ſpatio, quantum apte capit hæc verba, *Martyrio coronatus eſt*, quorum loco hæc eodem diverſo charactere ſunt ſcripta *Imperatorum*, *& turba pa* = reliqua vero eodem charactere in margine, ut hic excriptum vides. Quod autem raſa ſint verba *Martyrio coronatus eſt*, tum ex ſpatio abraſo, tum ex eo quod verbum *Confeſſoris* ſuperadditum ſit, evidenter patet.

Hic vero error irrepſit, quia ſolemnior feſtivitas S. Zenonis VI. idus Decembris Veronæ agebatur, & Piſtorii nunc quoque agitur; qui dies Ordinationis eſt, & Officium legitur de Confeſſore Pontifice præſertim Veronæ, ubi, ut obſervat Dondori (g), de Martyrio S. Zenonis nulla fit mentio. Piſtorii vero, ut ſu-

pra

(g) *Loc. cit. cap.* 1.

pra obſervavimus , in Hymno *Præ-ſulis Sancti* commemorabatur Martyrium S. Zenonis , & nunc quoque in Oratione , & Lectionibus ſecundi Nocturni . At hanc correctionem feciſſe crediderim aliquem Officiorum Eccleſiæ Piſtorienſis ignarum , cujus ignoratio ex eo cognoſcitur ,

Valeriani &

quod verba addita . *Et tempore Gallieni Imperatorum* , *& turba Paganorum ad Fidem convertit* , cum ſuperioribus minime cohæreant . Qua enim ratione bis in anno idem Feſtum celebrandum ſit in eadem Eccleſia , utique non conſtat . Diverſum ergo eſſe debet Feſtum menſis Aprilis a Feſto menſis Decembris ; nempe hoc Ordinationis , illud Natalis ; neque tantum ritu ſolemniori vel minus ſolemni diſtingui debent . Quare perperam adnotavit . *Ejus ſolemnis Feſtivitas VI. idus Decembris &c.* Hic error ex MS. irrepſit in aliqua Martyrologia typis edita , ut videre eſt in publica , & ampliſſima Biblio-

theca

Digitized by Google

theca Eminentiſſimi Cardinalis Fabroni ſumptibus Piſtorii conſtructa, in qua aſſervatur Martyrologium Florentiæ editum opera Franciſci de Bonaccurſiis anno 986. In quo de S. Zenone ſic. *Pridie idus Aprilis = Item S. Zenonis Veronenſis Epiſcopi, & Confeſſoris, qui tribus annis Valeriani, & Gallieni fide clariſſimus, ſanctitate conſpicuus Chriſti Fidem genti ſuæ ferventiſſime prędicavit, & magnam turbam paganorum ad Fidem Chriſti convertit. Tamen Feſtivitas ejus celebratur ſexto Idus Decembris*. Menſe autem Decembris ita in eodem Martyrologio. *VI Idus Decembris apud Veronam S. Zenonis ejuſdem urbis Epiſcopi, & Confeſſoris totius ſanctitatis viri*. Ubi nihil de Feſto Ordinationis, in quo ſatis aperte liquet Ordinationis, & Depoſitionis, ſeu Martyrii Feſta confundi, quæ optime in Martyrologio Romano, & aliis diſtinguntur. Licet igitur in veteribus monumentis hujus Eccleſiæ Piſtorienſis confuſio

ſuſio reperiatur in Officio S. Zenonis de ritu Martyris, & Confeſſoris, tamen evidenter conſtat, ſemper illum tamquam Martyrem fuiſſe habitum; ita ut continuata traditio de Martyrio S. Zenonis evidentiſſime demonſtretur, quæ noſtris etiam temporibus perſeverat.

CAPUT III.

Externis auctoritatibus probatur Martyrium S. Zenonis.

SAnctus Gregorius Magnus libro tertio Dialogorum capite 19 miraculum narrans fluvii Atheſis S. Zenonem Martyrem dicit. *Apud Veronenſem Urbem fluvius Atheſis excreſcens ad B Zenonis Martyris atq. Pontificis Eccleſiam venit: cujus Eccleſiæ dum eſſent januæ apertæ, aqua in eam minime intravit.* Paulus etiam Diaconus de geſtis Longobardorum libro tertio capite 23 Martyrem, & ipſe affirmat, de miraculo Athe-

ſis agens. *Deſtructa ſunt itinera*, *diſſipatæ ſunt viæ*, *tantumque Atheſis fluvius tunc excrevit*, *ut circa Baſilicam B. Zenonis Martyris*, *quæ extra Veronenſis Urbis muros ſita eſt*, *uſque ad ſuperiores feneſtras aqua pertingeret*: *licet B Gregorius poſt Papa ſcripſerit in eamdem Baſilicam aquam minime introiſſe*. Manuſcriptum Modoetienſe, ut Muratorius notat (*b*) ad illud verbum Martyris addit & *Confeſſoris*. Rabanus, quem refert Papebrochius, de S. Zenone hæc habet. *Eadem die Civitate Veronæ*, *Paſſio S. Zenonis Martyris*. Die vero octava Decembris. *In Civitate Veronæ Natale S. Zenonis Martyris*. Rabanus autem ſcripſit imperante Ludovico Pio. Notkerus quoque pridie Idus Aprilis, & VI Idus Decembris S. Zenonem Martyrem dicit. Eccleſia quoque Friſingenſis tanquã Epiſcopum, & Martyrem S Zenonem colit, ut idem Papebrochius

aſ

(*b*) *Rer. Ital. T. 1 pag. 447.*

affirmat (*i*). Beda item in Martyrologio pridie Idus Aprilis: *Apud Veronenſem Civitatem Paſſio S. Zenonis Martyris, de quo B. Gregorius in libro Dialogorum refert*. VI. Idus Decembris. *In Civitate Verona Natale S. Zenonis Martyris*. Uſuardus & ipſe in Martyrologio pridie Idus Aprilis. *Eodem die S. Zenonis Epiſcopi, qui inter procellas perſecutionis Veronenſem Eccleſiam mirabiliter rexit, ac tempore Gallieni Martyrio coronatus eſt*. Nota hic verba Uſuardi, quæ eadem ſunt, ac verba Martyrologii MS. quod hic Piſtorii in Bibliotheca almæ Domus Sapientiæ aſſervatur, de quo diximus capite ſecundo, ubi de ipſius MS. correctione, ſeu potius depravatione egimus, quod ſententiam noſtram confirmat, deleta ſcilicet fuiſſe in eodem MS. verba illa *Martyrio coronatus eſt*. Vandelbertus in ſuo Martyrologio metrico VI. Idus Decembris ſic cecinit. (*r*) Has

i) In actis SS. Mens Aprilis die 12 cap. 2. n. 5.
(k) Apud Dacherium T. 5. Spicilegii.

Has quoque Zenon habet coniuncto
Martyr honore .

Item Petrus Galeſinus in notis pridie Idus Aprilis hæc refert. *S. Zenonis Episcopi, & Martyris, ut ex S. Gregorii teſtimoniis, atque ex omni Martyrologio conſtat, idque pluribus oſtenditur in libro, qui de SS Epiſcopis Veronenſibus nuper in lucem editus eſt. Hoc ipſo die Martyrium: 6. Idus Decembris Ordinatio: 12 Kalendas Junii tranſlatio Veronæ celebratur. Ejus vita a Coronato Notario conſcripta Lobii extat. Tu præterea lege Surium.* Conſtantius Felicius in ſuo Kalendario pridie Idus Aprilis vernacula lingua ſic habet, quod nos latine reddimus. *Zenon Veronæ Epiſcopus Martyr ſub Gallieno Imperatore*. Et 6. Idus Decembris. *Zenon Veronenſis Epiſcopus Miraculis admodum Clarus tempore Gallieni Imperatoris floruit, cuius filiam a Dæmone liberaverat*. Caute igitur legendus De Alte, qui prid. Idus Aprilis in ſuis Diſceptationibus in Marty-

tyro-

tyrologium Romanum adducit Felicium, & Galeſinum, utpotequi S. Zenonem Confeſſorem non Martyrem nuncupaverint: quare timendum eſt, ne & in aliis Auctoribus afferendis fallatur, ſicuti in his fallitur. Falſum eſt enim, quod dicit. *Item Vnitford, Bellinus, Galeſinus, & Felicius omnes uno ore buccinando S. Zenonem Epiſcopum, & Confeſſorem*. Quod alienum eſſe a veritate, ex nuper allatis Galeſini, & Felicii verbis licet agnoſcere.

CAPUT IV.

Romani Martyrologii auctoritas Martyris nomen S. Zenoni decernit.

HI omnes, quos ſupra recenſuimus, ante Romanum Martyrologium a Summo Pontifice Gregorio XIII. emendatum de Martyrio S. Zenonis teſtantur. Eiſque idem Martyrologium conſentit, in quo Feſtum Martyrii a Feſto Ordinatio-

nationis S. Zenonis optime diſtinguitur. Pridie nanque Idus Aprilis ita de Martyrio S. Zenonis. *Veronæ Paſſio S. Zenonis Epiſcopi, qui inter procellas perſecutionis eam Eccleſiam mira conſtantia gubernavit, & Gallieni tempore Martyrio coronatus eſt*. Sexto Idus Decembris. *Veronæ Ordinatio S. Zenonis Epiſcopi*. Martyrologii hujus auctoritas apud æquos judices ſatis eſſe deberet. Neminem ſiquidem fugit Romanam Eccleſiam Caput, & Magiſtram cęterarum maxima uſam ſemper eſſe ſolertia in inquirendis Martyrum actis; iiſdemque a rudium hominum, & hęreticorum erroribus vindicandis. Qua plane ſolertia ſemper licet Romana Eccleſia uſa ſit; in Martyrologio tamen emendando exactiorem prędtitit curam, ut in brevi eidem Martyrologio appoſito ipſemet teſtatur Gregorius: nempe ipſum Martyrologium Romanum, *nonnullis in locis librariorum, & Typographorum negligentia mendoſum per vi-*

 ros

ros eruditos ad fidem hiſtoriæ, quæ rerum geſtarum, perſonarum, locorum, temporum varietate continetur, adhibitis etiam codicibus vetuſtioribus, atque emendatioribus correctum fuiſſe. Quod autem aliqui veteris Romani Martyrologii auctoritate S. Zenonem non Martyrem, ſed Confeſſorem fuiſſe conentur aſſerere, eos errare in reiicendis contrariis obiectionibus demonſtrabimus (*l*). Et ſane mirum eſt quoſdam, qui inter Catholicos connumerari volunt, contra Romanum Martyrologium tam leviter effutire; ita ut ipſum nullius apud ſe eſſe auctoritatis oſtendant.

CAPUT V.

Quam fidem mereatur Vita S. Zenonis a Coronato quodā Notario conſcripta, in qua S. Zeno Confeſſor dicitur.

IIs quæ obiiciuntur reſpondendum in preſens. Et primum de quo-

(*l*) *Cap.* 7.

quodam Coronato Notario agendum, qui S. Zenonis vitam, rudi ſtylo deſcribens de ipſius morte hęc habet. *Dei voluntate quando placuit in pace receptus eſt*. Ita apud Ughellum. (*m*) De hoc Coronato meminerunt atiam PP. Congregationis S. Mauri in Operibus S. Hilarii in admonitione ad Pſalmum 126. cujus commentarium de vita S. Zenonis initio Operum ejuſdem S. Epiſcopi in Bibliotheca S. Remigii ſervari dicunt hoc inſcriptum titulo. *Sermo Venerabilis Coronati Notarii de vita S. Zenonis Epiſcopi, & Confeſſoris*. In quo ſermone prædicatur *Zeno a matris utero ſantificatus*. Et de ejus morte ſic. *Non multo poſt in pace receptus eſt*. Opuſculum hoc ex codice ædino Abbatiæ S. Salvatoris Montis Amiati totidem excripſit verbis Ughellus, & in eo nihil penitus habet de ſanctificatione S. Zenonis in utero matris: & ipſa

[*m*] *Tom.* 5. *Ital. ſac. de Veronen. Ep. n.* 8. *in v. S. Zen.*

Digitized by Google

ipſa verba de illius obitu variant, ut apud Ughellum videre eſt loco ſupracitato, ubi ſic legitur. *Dei voluntate quando placuit in pace receptus eſt*. In codice S. Remigii. *Non multo poſt in pace receptus eſt*. Illa quoque in duobus his codicibus diverſitas notanda eſt. Nam in codice Remenſi legitur S. Zenonem fuiſſe ordinatum Epiſcopum Veronenſium, de qua Ordinatione in codice Abbatiæ S. Salvatoris Montis Amiati apud Ughellum nulla fit mentio. Vita quoque S. Zenonis, quæ a Coronato conſcripta dicitur, quam Uhgellus refert, ab ea diſcrepat, quæ apud Papebrochium legitur (*n*). Quare Tillemontius nullius auctoritatis hanc Coronati elucubrationem putat, quod certius redditur ex diverſitate, quam in prædictis duobus MS. adnotavimus. Non multum itaque Conbeſio fidendum qui Codices MS. de Vita S. Zenonis a Coronato deſcripta non

abſmi-

(*n*) *Tom.* 2. *Menſ. Aprilis die* 12.

abſimiles eſſe dicit; nam & inferius videbimus, eum in referendis auctoribus non ſatis tutum. Hanc eamdem Coronati elucubrationem Tillemontius ſcriptam putat poſt tranſlationem Corporis S. Zenonis, quæ ad annum 805 tempore Pipini Regis facta fuit. Certum vero illud eſt hunc Coronatum Notarium non eadem qua S. Zeno ętate vixiſſe: narrat enim miraculum Atheſis, quod S. Gregorii Magni temporibus contigiſſe trecentis, & amplius annis a S Zenone certum eſt. Hujus itaque MS. incerta fides eſt, neque tot antiquis, & certis monumentis, quæ ſupra retulimus, præferenda. Quin potius ut dubiam reiciendam eſſe, quiſquis intelligit.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VI.

Explicatur Panvinius, qui libro quarto antiq. Veron. dicit, Eccleſiam Veronenſem antiquitus S. Zenonem non coluiſſe uti Martyrem: & Aloyſium Lippomanum primum fuiſſe, qui Officium S Zenonis tanquam Pontificis, Martyris ordinaverit.

PAnvinii Veronenſis auctoritatem Dupinus, Tillemontius, & alii contra S Zenonis Martyrium ſentientes plurimum laudant, quam hic ex Ughello ſuſcepimus explicandam. *Verum quoniam (ut opinor) de Martyrii genere non conſtaret, Eccleſia Veronenſis ab initio uſque ad noſtra ſæcula anniverſariam de eo tamquam de Pontifice Confeſſore commemorationem fecit. Primus Aloyſius Lippomanus Veronenſis Epiſcopus teſtimoniis, quæ ſupra retuli adductus, noſtro tempore ejus ſolemnem memoriam tamquam Pontificis Martyris in Eccle-*

ſia

ſta Veronenſi fieri inſtituit. Idem aſſerere Cardinalem Valerium in libro de Præſulibus Veronenſibus folio 15. teſtatur de Aſte. At Cardinalis Valerius in dedicatoria Operum S. Zenonis Sixto V. nuncupata S. Zenonem Martyrem dicit, & in eodem libro SS. Epiſcoporum Veronenſium, ut patet ex Petro Galeſino, quem ſupra retulimus (*o*), idem affirmat. Ipſe etiam Panvinius S. Zenonem Martyrem probat, licet in ea ſententia fuerit, ut putaverit Eccleſiam Veronenſem Officium S. Zenonis tanquam Confeſſoris Pontificis antiquitus celebraſſe. Hoc ex Panvinii verbis Dupinus, & Tillemontius non obſervarunt, ſed id ſolum, quod ſuę ipſorum ſententiæ favet, opinatam ſcilicet quoad titulum Confeſſoris traditionem Veronenſis Eccleſiæ, ab ea fide deſciſcentes, quæ ſi deſit, nutat omnis hiſtoriæ veritas. Hæc tamen quæſtio inſpecta MS. veritate facilè diſſolvitur. Nam ex

Vero-

(*o*) *Cap.* 3.

Veronenſis, nec non Piſtorienſis Eccleſiæ monumentis ſupra relatis (*p*) ex iisque potiſſimum, quæ Piſtorienſem Eccleſiam a Veronenſi mutuatam eſſe credendum eſt, liquidò conſtat in lectionibus, in Hymno, & in Antiphonis Martyrium S. Zenonis commemorari. Verum quidem eſt reliquum Officium Feſtorum S. Zenonis ex communi Confeſſorum, Pontificum ordinatum fuiſſe: & ita patet confundi ritum de Martyre, & Confeſſore in Officio S. Zenonis, ea forte de cauſa, quia cum ſolemnis feſtivitas, tam apud Veronenſes, quam apud Piſtorienſes de S. Zenone VI. Idus Decembris, qui dies Ordinationis eſt, celebraretur, unum tantum officium duabus feſtivitatibus rudis antiquitas accomodavit; ita ut memoria Martyrii S. Zenonis unicè ſervaretur in lectionibus, Hymno, Antiphonis, & forſitan in Oratione, quæ in noſtro etiam officio immutata non videtur in præ-

ſens

(*p*) *Cap.* 1. *Cap* 2.

ſens, cum multam prçſeferat antiquitatem. Hoc igitur præſtitiſſe Lippomanus dicendus eſt: ſuſtuliſſe ſcilicet hanc Officii confuſionem, & relicto ritu Confeſſoris Pontificis pro die Feſto Ordinationis, ritum totius Officii de Pontifice Martyre pro Feſto Natalitio S. Zenonis prid. Idus Aprilis deſtinaſſe. Illud autem certum eſt ante Lippomanum Feſtum Ordinationis VI. Idus Decembris ſolemnius celebrari ſolitum Veronæ: poſt Lippomanum vero ſolemniorem Feſtivitatem die Natalis, ſeu Martyrii ibidem celebrari his quoque noſtris temporibus prid. Idus Aprilis conſueviſſe; & hoc præceptum fuiſſe a Lippomano putaverim, ut Martyrium S. Zenonis celebriori memoria ageretur. Lippomanum namque primum fuiſſe qui memoriam Martyrii S. Zenonis inſtituerit, nullo pacto dici poteſt, cum id veteribus omnibus monumentis adverſetur. Non ergo primus Martyrii celebritatem inſtituit Lippomanus

nus, ſed admixta diſcrevit Officia, & Confeſſoris Officium Ordinationi, Martyris Natali S. Zenonis addixit.

CAPUT VII.

De Martyrologio Uſuardi a Molano correcto, & de Martyrologio Romano antiquo, & de aliis Martyrologiis.

MOlanus in adnotationibus ad Martyrologium Uſuardi pridie Idus Aprilis, ubi de S. Zenone, hæc verba Uſuardi ſuſtulit. *Ac tempore Gallieni Martyrio coronatus eſt*. Cujus correctionis rationem his verbis reddit. *De Zenone ſuſtuli Uſuardi verba, ac tempore Gallieni Martyrio coronatus eſt: Honorari eum ut confeſſorem conſtat ex Romano Martyrologio, & Officio Mediolanenſis Eccleſiæ, die octava Decembris, & aliunde: extatque Lobii narratio Venerabilis Coronati Chriſtianiſſimi Notarii de*

Digitized by Google

de vita S. Zenonis Epiſcopi, & Confeſſoris. Gregorius interim tertio Dialogorum cap. 19. *bis eum Martyrem nominare maluit, quam Confeſſorem, eo quod inter procellas perſecutionis multa viriliter pertulerit; qua eadem cauſa Juvenalem quoque alibi Martyrem nominat*. De narratione Coronati Notarii jam dictum eſt (*q*). De Officio Mediolanenſis Eccleſiæ nihil eſt quod dicamus: die namque octava Decembris celebratur Feſtum Ordinationis S. Zenonis, uti Confeſſoris Pontificis, non modo Mediolani, ſed & Veronæ, & Piſtorii, & Piſis. Ita & de Cathedra S. Petri tum Romana, tum Antiochena Feſtum celebratur abſque ulla mentione Martyrii. In Miſſali tamen Ambroſiano juſſu Friderici Cardinalis Borromei Archiepiſcopi Mediolanenſis edito, octava die Decembris Feſtum Conceptionis B. MARIÆ Virginis habetur, cum commemoratione S. Zenonis, & in Ora-

(*q*) *Cap.* 5.

Orationibus S. Zeno Martyr, & Pontifex dicitur. Quod autem, ut Tillemontius affirmat in Miſſali Ambroſiano anni 1560 nulla fiat commemoratio de Martyrio, mirum non eſt, cum & Veronæ, ut ſupra [r] ex Dondorio notavimus, de Martyrio S. Zenonis in Feſto Ordinationis ejus altum ſilentium. Nunc de Martyrologio Romano dicendum eſt. Quæſtio autem non eſt de Martyrologio Romano emendato, in quo S. Zeno Martyris titulo decoratur, ſed de Martyrologio Romano antiquo, ut Combeſius putat, qui Molani errorem non animadvertit, cum illum vel Molanus poſt editum Uſuardi Martyrologium agnoverit. Ipſe enim fatetur in epiſtola ad lectorem ante Uſuardi Martyrologium, ſe pro Romano Martyrologio, uſum fuiſſe Martyrologio Bellini de Padua, neque ullum alium Martyrologium Romanum vidiſſe. *Extant* [ait ipſe] *alia*

Roma

(r) *Cap* 1.

Romanæ Eccleſiæ Martyrologia, *quæ non vidi*. Cum vero Martyrologium Romanum tempore Baronii editum vidiſſet, notationes ſuas in Uſuardum correxit, ac Martyrologio Romano accomodavit; ſed morte præventus edere non potuit. Ita teſtatur Baronius in prolegomenis de Martyrologio Romano ante ſuas notationes capite nono. *Prætererierunt enim Molanum quamplurima antiqua MS. Romani Martyrologii exemplaria, ex quibus quodnam, qualeve eſſet germanum ipſum Romanum Martyrologium intelligere certius potuiſſet. Tolerabilis quidem, & venia dignus error, cum ipſe tam longe poſitus, ea neſcierit; quæ illi, qui Romæ agunt, vix magno labore, pervigili diligentia, & ſumma ſunt induſtria conſecuti. Gavisſus vero non mediocriter fui, cum nuper opportunè admodum accincto jam ad ſecundam editionem Typographo conjecturam ſuſpicionemque hanc meam ex literis Reverendiſſimi Domini, Henrici Gravi Theologi Lo-*

vanienſis minime vacuam, aut inanem fuiſſe cognovi. Scribit is enim ad me Reverendiſſimum Dominum Molanum accepto jam recens edito Romano Martyrologio Romano notationes ſuas, quas in Uſuardum jam pridem ſcripſerat probe recognitas auctaſque eidem Martyrologio attemperaſſe, atque accomodaſſe; ſed & præmatura morte ſubtracto, minus facere licuiſſe. Hec Baronius. Illud quoque eſt obſervandum, ipſum ſcilicet Molanum in Opuſculo de Martyrologiis affirmare, Eccleſiam Romanam uti ſolitam Martyrologio Uſuardi aucto, in quo S. Zeno tempore Gallieni Martyrio coronatus dicitur. Martyrologium ergo Romanum, quod idem eſt ex ipſius ſententia, ac Martyrologium auctum Uſuardi S. Zenonem Martyrem eſſe confirmat. Martyrologium vero Bellini, quod vidit Molanus S. Zenonem Confeſſorem dicit VI. Idus Decembris, eo ſcilicet die, quo Feſtum Ordinationis celebratur. Prid. autem Idus

Apri-

Digitized by Google

Aprilis nullatenus de S. Zenone ipſe meminit. Quare mirandum non eſt ipſum Bellinum Confeſſorem putaſſe S. Zenonem eo die, quo ipſius memoria celebratur officio Confeſſorum. Id enim, & in hac Diœceſi Piſtorienſi fit, ubi S. Zeno ut Martyr colitur uſque in præſentem diem; attamen VI. Idus Decembris in kalendario ſingulis annis notatur titulo Confeſſoris, ad indicandum ſcilicet ritum, quo ipſius Feſtum celebratur, licèt in Oratione, & Lectionibus ſecundi nocturni Martyrii ipſius memoria recolatur. Octava Decembris. *Ordinatio S. Zenonis Epiſcopi, & Confeſſoris, Patroni, & Eccleſiæ Cathedralis Titularis*. Duodecima vero Aprilis. *S. Zenonis Epiſcopi, & Martyris* (*f*). Idem etiam notandum eſt in edicto hoc anno 1732. ab Illuſtriſſimo, & Reverendiſſimo Domino Domino Columbino Baſſi Epiſcopo noſtro Piſtorienſi, & Pratenſi promulgato,

circa

(*f*) *Kalend. Piſtorien.*

Digitized by Google

circa tranſlationem quorumdam Feſtorum, ubi Feſtum Immaculatæ Conceptionis B. M. V. transfertur, eo quod occurrat cum Feſto Ordinationis S. Zenonis, quo in loco S. Zeno titulo Confeſſoris nominatur. *Officium Conceptionis B M V. duplex ſecundæ Claſſis recitandum die octava Decembris, quæ dies ſolemniſſima nobis eſt ob Feſtum Ordinationis S. Zenonis Epiſcopi, & Confeſſoris, Patroni, & Eccleſiæ Cathedralis Titularis duplex primæ Claſſis.* Quod etiam dicendum eſt de Martyrologio MS. de quo ſupra (*s*), in eo enim octava die Decembris S. Zeno Epiſcopus, & Confeſſor dicitur. Quin, & ipſum Martyrologium Romanum correctum eadem die Ordinationis S. Zenonis non dicit Martyrem; hæc enim habet. *Veronę Ordinatio S. Zenonis Epiſcopi*. Cui vetuſta Kalendaria Eccleſię Piſtorienſis ſupra recenſita cōveniunt. In eo namque, quod primo loco poſu-

(*s*) *Cap.* 2.

poſuimus VI. Idus Decembris legitur. *Natale S. Zenonis Patroni noſtri*, licet in eodem Kalendario 12. Kalen. Maji S. Zeno Martyrii titulo illuſtretur. In alio MS relato *VI. Idus Decembris S. Zenonis Epiſcopi*. Itaque ſi in aliis etiam Martyrologiis VI. Idus Decembris S. Zeno Confeſſor legatur, hoc ea ratione factum fuiſſe dicendum eſt, quia eadem die S. Zenonis Feſtum ritu Confeſſorum celebratur. Quod cum eſſet præ aliis Feſtis celeberrimum, ab eodem Auctores Martyrologiorum Confeſſoris titulum deſumebant: ut etiam Felicius in ſuo Kalendario ſervavit. Nam prid. Id. Aprilis cum S. Zenonem Martyrem dixiſſet; VI. Idus Decembris Epiſcopum ſolummodo nominavit. Non eſt igitur cur S. Zenoni Martirii palmā detrahamus, licet in aliquibus Martirologiis S. Zeno unice nuncupetur.

CAPUT VIII.

Ea expendantur, quæ contra S. Gregorii Auctoritatem aliqui Auctores Dupinus præſertim, & Tillemontius obiiciunt.

SAncti Gregorii auctoritatem, (*t*) elevare conantur Dupinus, & Tillemontius nimiæ credulitatis ipſum inſimulantes, additque Tillemontius S. Gregorium contra veritatem hiſtoriæ Martyris titulum aliis largitum eſſe. At hos calumniarum rivulos e fontibus hæreticorum recentiores hi derivarunt. Quāta vero temeritate S Gregorium levitatis arguant, ex eo patet, quod ipſe Sanctiſſimus Pontifex Auguſtino Cantaurienſi Archiepiſcopo de cultu alicui tanquam Martyri exhibendo, ita præcepit, dum eidem Auguſtino S. Sixti Martyris Reliquias indulſit (*u*). *Fecimus quod petiſti*

(*t*) *Sacul 6 T. 4. de S. Greg. loc. cit.*
(*u*) *Epiſtolarum lib. 2. Ind. 7.*

tiſti , quatenus populus , qui in loco quodam S. Sixti Martyris corpus dixerunt venerari , quod tuę fraternitati, nec verum , nec veraciter Sanctum videtur , certa ſanctiſſimi , & probatiſſimi Martyris beneficia ſuſcipiens, colere incerta non debeat . Mihi tamen videtur , quia ſi corpus , quod a populo cujuſdam Martyris eſſe creditur , nullis ille miraculis coruſcat, & neque aliqui de antiquioribus exiſtunt , qui ſe a parentibus paſſionem ejus audiſſe fateantur ,ita reliquiæ quas petiſti ſeorſum condendæ ſunt , ut locus , in quo præfatum corpus jacet modis omnibus obſtruatur , nec permittatur populus certum deſerere , & incertum venerari . Hæc ne cenſenda credulitas eſt, quæ ad Martyris titulum alicui tribuendum, populi rumore contempto, vel miracula exigit, vel probatam antiquorum traditionem? Num quod S. Gregorius aliis præſcripſit in Martyris cultu adhibendo ,ipſum non præſtitiſſe credendum eſt? Quid habent Recen-

tiores

ſiores hi, quod in tribuendo S. Zenoni Martyris titulo S. Gregorium erroris redarguant? Coronati Notarii narrationem? Incerti Auctoris apocriphum opuſculum, nulla dignũ fide, ut ipſimet fatentur, & ſuperius probavimus? (*x*) Eccleſiæ Veronenſis contrariá traditionem? Manifeſtum Panvinii errorem, ut ex antiquis conſtat monumentis. (*y*) Romani veteris Martyrologii auctoritatem? Imprudentem Molani lapſum, qui pro Romano, Bellini Martyrologium adhibuit (*z*) Hæc ne ſunt argumenta, quibus S. Gregorio fidem habendam non eſſe demonſtrent? Cujus auctoritas, & ipſius Veronenſis Eccleſiæ, & hujus Piſtorienſis traditioni, ac vetuſtioribus MS. conſonat. (*a*) Dicent fortaſſe in laudato S. Gregorii reſponſo, non de ſolo Martyrii titulo agi, ſed de cultu dubiis S. Martyris Reliquiis tribuendo: neque in dubium verti

(*x*) *Cap.* 5 (*y*) *Cap.* 6. (*z*) *Cap* 7. (*a*) *Cap.* 1. 2.

verti an D: Zeno ſanctitatis laureola dignus ſit, ſed id ſolum Confeſſor ne tantum, an ſimul etiam Martyr habendus ſit. At ex eo quod S. Pontifex tam prudens, & cautus fuit in dubiæ Reliquię cultu permittendo, num tam levis eſſe debuerat, ut Zenonem Martyrem primus diceret, quem ſi, Martyr non fuiſſet, univerſa Verona tanquam Confeſſorem veneraretur. Gaudeat itaque S. Zeno glorioſi ſui Martyrii ſe tantum habere Patronum, & aſſertorem, qui tanto uſus conſilio eſt, tanta prudentia antequam Sanctos cultu Martyris dignaretur, neque tam cæco impetu acutis ſuis calamis tanti Pontificis auctoritatem hi Recentiores proſcindant. Cur ea tantum afferunt, ſine ullo delectu, quę ita facile incerta, & falſa probantur contra S. Gregorii probatam fidem? Cur hæc, quæ in hujus libelli tractatione digeſta ſunt, videre neglexerunt, quorum plura apud Baronium, & alios quos laudavimus,

mus Auctores videre potuiſſent? A calumniis itaque abſtineant, neque Bedam, aut alios culpent, ſi forte S. Gregorii auctoritate ducti, S. Zenonem Martyrem dixerint. Nonne Verona Urbs eſt Italiæ præclara, cujus S. Patronum facile agnoſcere poterat Gregorius ſummus Pontifex, & ipſe Italus Romanus, in rebus Italiæ verſatiſſimus, tum propter res Italiæ geſtas, tum propter Romani Pontificatus adminiſtrationem? De Paulo etiam Diacono, qui S. Zenonem Martyrem dicit quid dubitant? Qua ratione putant ipſum auctoritate S. Gregorii ductum id affirmaſſe? Cum ille Patria Aquilejenſis, ac Deſiderii Longobardorum Regis, a ſecretis Veronenſem Urbem a Papia non longe admodum ſitam apprime calluerit. Num ignorare potuit, quo cultu Patronum ſuum Verona coleret univerſa? Hęc pro S. Gregorii auctoritate, qui lib. 3 Dialogorum cap 19. S. Zenonem Martyrem aſſerit, dicta ſufficiant.

Digitized by Google

ciant. De eo vero, quod Tillemontius temere admodum affirmat, ſcilicet S. Gregorium contra veritatem hiſtoriæ, alios Sanctos Martyres nominaſſe, ſeorſim agendum eſt.

CAPUT IX.

Quam leviter Dupinus, & Tillemontius, S. Zenonem non Martyrem, ſed Confeſſorem jactitent.

CUm itaque ea everterimus, quæ contra S. Zenonis Martyrium obiiciuntur, admiratione quidem digna videtur, Dupini, Tillemontii, ac quorumdam Recentiorum ſecuritas, qui antiquitate contempta novis ſemper opinionibus præcipites aſſentiuntur. Hoc vero ut evidenter agnoſcas, hic ex Gallico ſermone in latinum, ipſorum effata exhibemus. (*b*) *Communis oppinio eſt* (ait Dupinus) *quemdam fuiſſe Zenonem Veronę*

(*b*) *Dupin. Bibliot. Eccl. t. 1. par. 1. Trium prim. ſæcul.*

Veronæ Epiſcopum, qui ſub Imperio Gallieni, Martyrium tulerit. Et ipſi ſermones quidam tribuuntur a Guarino editi Venet., & Veronæ prælo excuſis anno 1508 & 1586., qui poſtea in Bibliotheca PP. fuere inſerti. At hujus Auctoris, quem prorſus antiquitas ignoravit opera rejiciuntur. Et in dubium vertitur, an hujus nominis Epiſcopus Veronæ fuerit, qui ſub Gallieni Imperio Martyr obierit. Ad hoc probandum, nihil aliud affert, quam S. Ambroſii Epiſtolam ad Syagrium ſcriptam (*c*) in qua dicit de Zenone quodam mentionem fieri, falſo tamen Syagri deceſſore. Affert & Molani correctionem, ac Panvinii opinionem de traditione Eccleſiæ Veronenſis de quibus ſupra egimus [*d*]. Quam vero turpiter labatur negando S. Zenonem tempore Gallieni Veronæ Epiſcopum, manifeſto patet ex Mabillonii MS. ſupra relato (*e*), qui in Veronenſium

[*c*] *Lib.* 1. *cap.* 11. [*d*] *Lib.* 2. *cap.* 6. 7. [*e*] *Lib.* 2. *cap.* 1.

Digitized by Google

ſium Epiſcoporum albo, octavo ſcribit loco Zenonem. Octavus autem Epiſcopus Veronæ, nonniſi temporibus Gallieni convenit. Tillemontius quoque (*f*) adductas rationes, quas ſupra rejecimus, tanti facit, ut nullo alio pacto hanc ſolvi quæſtionem poſſe putet, quam ſi S. Zenonem, tempore Gallieni non vixiſſe credamus. *Ratio facilior ab his omnibus difficultatibus ſe extricandi eſt, bona fide nos agnoſcere, nullum nos habere argumentum S. Zenonem tempore Gallieni fuiſſe*. Miſſalis Mediolanenſis meminit anno 1560 editi, ubi ritu Confeſſoris Feſtum S. Zenonis habetur. At obſervare debuerat, ipſum Feſtum Ordinationis eſſe, non Martyrii, in quo etiam Veronæ nulla de Martyrio ſit mentio (*g*). Auctoritate Coronati Notarii Confeſſorem S. Zenonem probat. *Unica hiſtoria* (ait ipſe) *quam de hoc Sancto habemus, quæ poſt Sanctum* *Gre-*

(*f*) *Tom. 4 mon. Eccleſ. de Perſecut. Valeriani nota 5.* (*g*) *Lib. 2. cap. 7.*

Gregorium ante nonum ſæculum ſcripta dicitur , ipſum in pace quieviſſe dicit , nihilque pro Fide eum tuliſſe narrat . Eam hiſtoriam poſtea improbat , cum in ea S. Zenonem Gallieni tempore vixiſſe dicitur . *Utcumque ſit hæc vita a quodam Coronato Notario compoſita tot erroribus abundat , ut nullius auctoritatis habenda ſit* . Alia omittimus , de quibus ſupra egimus . Conſtat autem ex his , quam temere ſpretis antiquioribus Auctoribus , & monumentis , viam veritatis obtrudant incertas tantummodo afferentes , falſaſque rationes . Quo enim pacto quis fidem iis adhibeat , quæ incerto , & nullius auctoritatis ſcriptore afferuntur ? Eaque ſpernat , quæ ipſum Romanum Martyrologium , Beda , Paulus Diaconus , aliique clariſſimi Auctores teſtantur , quorum opera ubique diffuſa juſta repræhenſione non caruiſſent , ſi aliquis in eis error irrepſiſſet ? At Recentiores hi , qui ſe præ omnibus veteribus ſape-

re

re falsò putant, & pro libito auctoritates eaſdem recipiunt, & reſpuunt, nimia facilitate antiquos carpunt Auctores, a quorum ſententia recedere, in his præſertim, quæ ad veterem hiſtoriam pertinent, niſi de apertiſſimo arguantur errore, non ſatis tutum, quin a periculo non longe procul eſſe crediderim.

CAPUT X.

Examinātur reliqua quæ Papebrochius refert Pridie Idus Aprilis, quibus S. Zeno Confeſſor aſſeritur.

PLura apud Papebrochium leguntur, de quibus ſupra opportunè tractavimus. De Bellino enim, & Molano egimus cap. 7. item de Eccleſiæ Veronenſis traditione cap. 6. De aliis quæ reſtant hic dicemus, ut omnia quæ novimus, diſcutiamus. Non proinde mirum videri debet, quod in Eccleſia Ambroſiana, & in Miſſali ejuſdem Eccleſiæ

anni

Digitized by Google

anni 1522. & 1560., ſicuti & in Breviario S. Zeno Confeſſor dicatur, cum in eadem Eccleſia ſolum Feſtum Ordinationis S. Zenonis agatur, quod de Confeſſore Pontifice celebratur, tam in Eccleſia Veronenſi, quam Piſtorienſi, in qua, ut obſervavimus (*b*) ad hæc uſque tempora idem Feſtum ſub titulo Confeſſoris Pontificis notatur in Kalendario ad ritum indicandum. Nunc autem ipſa Ambroſiana Eccleſia, ut videre eſt in Miſſali prædicto anni 1692. S. Zenonem Martyrem colit pridie Idus Decembris: id autem non leve eſt argumentum ad confirmandam Martyrii S. Zenonis veritatem: Cum ipſa Eccleſia Ambroſiana ſuis in ritibus obſervandis adeo religioſa, ita antiqua Miſſalia correxerit, quod utique non feciſſet, niſi certo ſibi conſtituiſſet S. Zenonem Martyrio coronatum. Si vero S. Zenonem in Martyrologiis aliquibus, & Miſſalibus, Confeſſorem, non Martyrem legimus,

(*b*) *Cap.* 7.

legimus, eo quod Ordinationis ejus Feſtum celebraretur, facile & in diplomate Ludovici Pii, S. Zeno Confeſſor dici potuit, eo quod ejus princeps Feſtum, ſcilicet Ordinationis ſolemniùs Veronæ celebrabatur, & vix è ſæculo homines Feſtum ipſius Martyrii noverant celebrari. Hoc vero probabilius redditur, quia antiquitus in Quadrageſima nullum Feſtum Sanctorum celebrabatur, ut ex Concilii Toletani canone anno 656. habiti colligitur [*i*]. *Nihil de Sanctorum ſolemnitatibus, ſicut ex antiquitate regulari cautum eſt, convenit celebrari*. Et hujuſmodi Canoni concordat MS. hujus Cathedralis Eccleſiæ Piſtorienſis, ex eoque hujus noſtræ Eccleſiæ antiquitas comprobatur. De Feſto namque Martyrii S. Zenonis Menſe Aprilis ſic habet. *Si Feſtum B Zenonis occurrat in aliquo die Quadrageſimæ, vel in Die Reſurrectionis, vel ſequenti die Lunæ, vel Martis, eo anno nihil de*

(*i*) *Apud Martene tom. 3. pag. 63.*

de eo facimus. Si autem occurrat die Mercurii, vel in aliquo ſequenti ipſius Paſchalis Hebdommadæ, vel ipſo die Octavæ Reſurrectionis, tum ſola Oratio ſit de eo cum ſua Antiphona (*k*). Qua de cauſa puto, quod in alio MS. Kalendario, de quo etiam ſupra, Feſtum S. Zenonis in hac Eccleſia Piſtorienſi aſſignatum fuerit 12. Kalendas Maii, ne ſcilicet ita frequenter, vel in Quadrageſima, vel in ſolemnitate Paſcali occurreret, & impediretur. Cum itaque Feſtum Martyrii S Zenonis pridie Idus, ſępe vel Quadrageſima, vel Paſchalibus ſolemniis omitteretur, vel tantum de eo commemoratio fieret, notio ejus vel nulla, vel ita occulta erat, ut potius quam Martyr Confeſſor ob ſolemniorem ipſius Ordinationis Feſtivitatem a Laicis potiſſimum diceretur. Quoad reliquias autem S. Zenonis Confeſſoris, quæ extra Civitatem Veronæ vene-

(*k*) *Ordo Offic. Eccleſiæ Piſtorien. tit. de Depoſit. S. Zenon. cap. 2.*

veneranturr, dico plures fuiſſe S. Zenones Confeſſores, ut ex Martyrologiis conſtat, neque eas eſſe S. Zenonis Veronenſis, illa excepta, quam a Valterio Germano Epiſcopo Veronenſi anno 1038. Ulmam tranſlatam dixit Hermannus contractus (*l*). Quapropter ſapienter admodum Papebrochius, eo quod non omnia de Martyrio S. Zenonis monumenta comperta habuerit, a ſua voluit abſtinere ſententia. *Nos omnia judicio prudentiorum virorum permittimus. Sufficiat oſtendiſſe quod de S. Zenone ſcriptum reperimus.* Hæc ille.

CAPUT XI.

Quæ de S. Zenonis Martyrio ſuperjus digeſta ſunt brevi colliguntur epilogo.

ECcleſiæ Veronenſis, ſicuti etiam Inſignis hujus Cathedralis Eccleſiæ

ſiæ

[*l*] *Ughel. t. 5. Ital. ſac. de Epiſc. Veron.*

ſiæ Piſtorienſis, continuata traditio, Martyrem S. Zenonem demonſtrat. Quamvis enim in Feſtis S. Zenonis celebrandis, ritus, & Martyris, & Confeſſoris admixtus fuerit, ſemper tamen Martyrii meminerunt hæ duę Eccleſiæ, quæ S. Zenonem Patronum ſuum venerantur, & colunt. Hæc traditio S. Gregorii auctoritate probata ad annum 595., poſterioribus quoque ſæculis celeberrimorum Auctorum teſtimonio, ac monumentis vetuſtiſſimis confirmatur: Confirmatur in primis teſtimonio Venerabilis Bedæ, qui circa annum 731. confirmatur teſtimonio Pauli Diaconi, qui poſt elapſum annum 774. Confirmatur teſtimonio Vvandelberti, qui anno 855. vel circiter floruerunt. Rithmica quoque narratio, de qua ſupra [*m*], quæ ut Muratorius putat circa annum 790. elucubrata fuit, & a Ratherio Veronenſi Epiſcopo in Laubienſi Cœnobio anno 970. collocata S.

[*m*] *Cap.* 1.

S. Zenonem Martyrem eſſe confirmat. Martyrologium in Piſtorienſi Bibliotheca piæ Domus Sapientiæ, licet depravatum, ſæculo undecimo elabente S. Zenoni Martyris nomen attribuit. Alia inſuper, quæ Piſtorii extant MS. Kalendarium videlicet, & Ordo Divini Officii Cathedralis hujus Eccleſiæ poſterioribus ſæculis eidem D. Præſuli Martyris cultum impertiunt. Quibus Galeſinus, & Felicius Martyrologio Romano non adhuc emendato a Gregorio XIII. minime refragantur. Hic namque ſcripſit anno 1556. ille vero anno 1578. Martyrologium denique Romanum anno 1584. emendatum, omnem ſubſtulit dubitandi locum, & Martyrem S. Zenonem definivit: ita ut non ſit opus De Aſte correctionem admittere, qui Martyrologium Romanum correctum, non agnito Molani errore, ita legendum voluit. *Hęc adeo implexa controverſia in præſentiarum eliminetur, interpoſito ſaniorum placito,*

 adin-

Digitized by Google

adinſtar Molani enuncietur, Veronæ S. Zenonis Epiſcopi, qui inter procellas perſecutionis eam Eccleſiam rexit, & multa paſſus vitam finivit. Si vero in aliquibus Martyrologiis S. Zeno Confeſſor tantum dicatur, hoc vel 6. Idus Decembris notatur, quando ordinationis Feſtum de Confeſſore Pontifice celebratur, vel pridie Idus Aprilis appoſitum invenitur imperitia nonnullorum, qui Ordinationis, & Martyrii Feſta non plane callentes a ſolemniori Ordinationis Feſto Confeſſoris titulum mutuati, eumdem quoque Martyrii Feſto tribuerunt.

DIS.

DISSERTATIO

DE MARTYRII TITULO

a

S. GREGORIO MAGNO

S. JUVENALI

EPISCOPO NARNIENSI TRIBUTO

§. I.

GOdefridus Henſchenius, & Daniel Papebrochius Societatis Jeſu Præsbiteri in celebri, ac grandi opere, tanto ipſorum ſtudio, ac labore collecto, quo Sanctorum acta ſinceræ hiſtoriæ reſtituere conantur, de S. Juvenali Confeſſore Foſſani in Pedemontio agentes quinto Nonas Maii (*a*), cum in ea ſint opinione

(*a*) *Cap.* 10. *in ſine num.* 95.

nione unum tantum fuiſſe S. Juvenalem Narnienſem Epiſcopum, quem ex Martyrologio Romano, & aliis non Martyrem, ſed Confeſſorem agnoſcunt, S. Gregorium Magnum, qui Libro 4. Dialog. cap. 12., & Homilia 37. in Evangelia S. Juvenalem Martyrem appellat, liberaljus uſum fuiſſe putant hoc titulo Martyrii, non modò cum idem S. Pontifex de S. Juvenale, ſed & de S. Zenone Epiſcopo Veronenſi, & de S. Herculano Epiſcopo Peruſino diſſerint; *Nam ſi illos Gregorii auctoritas movet, conſiderare debent, hunc, ubi agit de S. Caſſio ad S. Juvenalis Martyris ſepulchrum ex more orante, non poſſe intelligi, niſi de Urbis ipſius Patrono, qui idem S. Probo Epiſcopo Reatino apparuit, quemadmodum hujus nepos itidem Probus dictus narrare conſuevit ipſimet Gregorio. Hunc vero cenſemus more ſuo liberalius uſum titulo Martyrii in compellando S. Juvenale, quem aliàs conſtabat in pace defunctum, cum idem*

cum

eum feciſſe viderimus in SS. Herculano , & Zenone . Hæc apud ipſos ſcriptores de S. Gregorio. Nos itaque de S Zenone tractantes, cum hanc S. Gregorii liberalitatem in eo Martyre appellando minimè agnoverimus ; primò diſcutiendum ſuſcepimus, an ita cum S. Herculano liberaliter egerit, ut eodem modo cum S. Juvenale egiſſe dicendus ſit.

§. 2.

DE Sancto Herculano Epiſcopo Peruſino tractant iidem Auctores Henſchenius ſcilicet , & Papebrochjus Kalendis Martii, quem citra omne dubium Martyrem dicunt. Tantum verò abeſt, ut contra auctoritatem S. Gregorii ſentiant , quin illam maximè amplectantur , & pręomnibus certa eſſe putent, quæ de S. Herculano ex aliis MS. afferunt, ut ex iis conſtat , quæ de eodem S. Gregorio teſtantur. *Eſt dictus Herculanus ſub Totila Gothorum Rege*

occiſus

Digitized by Google

occiſus : de quo illa ferè ſolùm certa ſunt, quæ infra a S. Gregorio conſcripta. Alia quæ paſſim circumferuntur acta, ita circumſtantiis rerum, & perſonarum adiunctis diſſident, & mentem in diverſa trahunt, ut quibus potius ſcriptis aſſentiamur non facile videamus. Nulla ergo liberalitas S. Gregorii in appellando Martyre S. Herculano, qui omnium conſenſu ſcriptorum Martyr obiit: ſummoque jure omnes S. Gregorio deferant, cum ea ſcripſerit, quæ ſuis de S. Herculano temporibus contigère. S. enim Herculanus ſub Totila anno Chriſti 546. Martyrio coronatus eſt. S Gregorius anno 590. renuntiatus eſt Pontifex 44. [*b*] ſcilicet annis a S. Herculani Martyrio; quare dicendum eſt Martyrium ejuſdem S. Epiſcopi, adulto jam ætate Gregorio, contigiſſe.

§. 3.

[*b*] *Spondanus*.

§. 3.

QUuod vero ſpectat ad S. Juvenalis Martyrium ejuſque vitę acta, illud in primis cum ipſiſmet Henſchenio, & Papebrochio eſt obſervandum, non ita ſincera eſſe ea, quæ ex pluribus MS. ipſi retulere; de iis enim ita ipſi judicant (c). *Parum quidem ſincera, & variè interpolata putamus*; & in notis ad ipſa acta lict. K *Porro vix dubitamus, quin totum hoc principium vitæ, ut & nonnulla alia hinc inde notanda præſertim in fine adjuncta ſint poſt plura ſæcula, quam hæc acta primum ſcripta fuere*. Profecto quidem multo tempore poſt mortem S. Juvenalis credendum eſt, e variis veterum monumentorum laciniis ejuſdē Sancti acta, quæ in præſenti habentur, fuiſſe conſarcinata, & hiſtoriam utriuſque Juvenalis fuiſſe confuſam, idque additis aliis, quæ ab his ſcriptoribus notantur, ut inferius patebit

(c) *De S. Juvenale Epiſc. Narnienſe n.* 1.

bit. Cum ergo interpolata, & confuſa ſint acta S. Juvenalis, cui ergo fidendum magis? Actis minus ſinceris, an Divo Gregorio? Hic Martyrem dicit S. Juvenalem, neque a Martyrologio Romano diſſentit: licet namque quinto Nonas Maii S. Juvenalis Narnienſis Confeſſor legatur in Martyrologio; tamen Nonis Maii alius ibidem legitur S. Juvenalis Martyr, qui utique ex his, quæ dicemus Narnienſis habendus eſt. Duos namque Sanctos Juvenales Epiſcopos fuiſſe Narnienſes multis poteſt demonſtrari argumentis.

§. 4.

DEmonſtratur primò ex tabella officiorum duplicium Cathedralis ejuſdem Civitatis, ubi officiũ diſponitur S. Iuvenalis ſecundi Epiſcopi, & Confeſſoris die ſeptima Auguſti, ut Iacobillus affirmat in vita eadem die ſeptima Auguſti. Tabellę

verba

verba ſunt hæc (*d*). *Septima Auguſti S. Juvenalis ſecundi Epiſcopi, & Confeſſoris duplex cum Octava.* Huic tabellæ fidem habendam non eſſe putant laudati ſcriptores, cujus rei rationem his verbis reddunt. *Feſtum ei duplex cum octava celebrari indicat tabella officiorum duplicium Cathedralis Narnienſis. Dicit illa quidem Feſtum hoc eſſe S. Juvenalis ſecundi Epiſcopi, & Confeſſoris: ſed ex ſuppoſito, quod duo ſint hujus nominis Epiſcopi, & primus eorum Martyr fuerit, quorum neutrum ſuſtineri poteſt ſtante vitæ jam præmiſſæ auctoritate, quæ tamen (ſi eſt ſcripta juſſu Maximi ſucceſſoris) ſola præcipuam fidem exigit.* Non enim credunt poſſe ſimul ſtare hiſtoriam vitæ S. Iuvenalis cum hujus tabellæ diſpoſitione de feſto S. Iuvenalis ſecundi: At cum ſuperius ipſimet confuſam, & interpolatam, & non ſinceram ipſam hiſtoriam agnoverint, argumentum ab ea petitum infirmũ

ſatis

[*d*] *Henſchen.*, & *Paperbroch.*

Digitized by Google

ſatis eſſe videtur. Potius enim tabellæ enunciatio, quæ traditionem ſupponit antiquam, quam incerta, ac ſuſpectæ fidei MS. ſunt attendenda: non enim probant feſtum hujus tabellæ de novo inventum, vel additum: quapropter ſemper in Eccleſia Narnienſi hoc Feſtum celebratum eſſe, putandum eſt, niſi aliter demonſtretur, cum ipſa tabella antiquitatis prærogativa præſumptionem habeat veritatis.

§. 5.

ITem duo fuiſſe SS. Iuvenales evidenter apparet, eo quod duo ſint corpora, Narnię unum, Foſſani in Pedemontio alterum. Foſſanenſes verò aliunde habuiſſe corpus S. Iuvenalis, non autem Narnia, aſportatum, non ita facilè affirmandum videtur. Quamvis enim hiſtoria tranſlationis Corporis S. Iuvenalis Foſſanum, ut optime obſervant Henſchenius, & Papebrochius, non

vero-

veroſimilibus circumſtantiis ſuſpecta reddatur, actamen ut in vero fundata aliquid veritatis, ut ipſimet innuunt in ea eſt expiſcandum (e). *Nego, me niti poſſe tranſlationum hiſtoriis jam relatis, niſi quatenus ipſæ habere videntur aliquod in veritate fundamentum, ut ferè ſolent traditiones hyſtoricæ omnes in ſubſtantia plerumque veræ, in circumſtantiis per ignorantem coniecturam additis ſæpe nec veroſimiles quidem*. Procul autem omni dubio nulla ratione cuiquam ſuaderi poterit, qui eamdem hyſtoriam prudenti animadverſione conſideraverit, Præsbiterum Toloſanum, qui Narniæ dicitur Canonicus, & furto Corpus ſuſtuliſſe, ut Toloſam aſportaret, dum in dictione Foſſanenſi decumberet, non revelato ſecreto obiiſſe, & ita Corpus S. Iuvenalis occultum remanſiſſe. *Nam ſi Joannes ille* [ut verbis Henſchenii, & Papebrochii loquar] *Narnienſis Eccle-*

[*e*] *Tertia Maii de S. Juvenale Foſſani in Pedemontis cap. 8. n. 64. cap. 9. n. 70.*

Digitized by Google

Ecllesiæ ſpoliator ſacrilegus neminem Narniæ habuerit facti conſcium, præter ſubſacriſtam,(cui ſilentium neceſſarium faciebat timor commeriti, certoque ferendi ſupplicii, ſi res innoteſceret) ſi furti auctor nec in morte quidem ſuis famulis voluerit quidquam aliud indicare, quam quod in capſa haberentur oſſa alicujus mortui, quæ una cum ſuis in alteram capſam reponendis vellet Toloſam transferri: ſi denique famuli illi probibiti id facere miraculo equi reſtituantis, utramque capſam clam omnibus defoderint in Eccleſia S. Mariæ de Salice, & nemo quidem de S. Juvenale cogitaverit, antequam ejus indicium faceret dæmon: unde quæſo dicit Auctor ſeriem rerum adeo occultè geſtarum? Unde ut appellante Juvenaluccium dæmone, nec aliud quidpiam addente effringendum ſibi pavimentum putaverint homines, ut iſtic ſepultum quærerent, qui ejus nec nomen eatenus audierant, nec de ſepultura quidem norant. Eo quoque minus creden-

dum

dum eſt potuiſſe famulos Præsbyteri Toloſani occultare miraculum conſiſtentis equi ſub onere capſæ, in qua Corpus S. Iuvenalis clauſum fuerat, præcipue in alio equo ſarcinæ ſubmittendo; Et eadem capſa ſepelienda in Eccleſia S. Mariæ de Salice, cum ipſis opus fuerit pavimentum rumpere, ac terram defodere, quod utique ſine conſenſu, & notitia Rectoris Eccleſiæ, & ſine inſtrumentis facere minimè poterant, quæ ab accolis commodata accepiſſe dicendum eſt. Illud itaque probabile multum videtur ſcilicet poſt mortem Presbyteri famulos ſuo domino funera perſolviſſe in Eccleſia S. Mariæ de Salicæ; poſtmodum nudatis a carne oſſibus, vel alias condito aromatibus corpore, & in alia capſa, ut illis præceptum fuerat aptato, ut in Patriam ſepeliendum portarent: tum propter miraculum equi in admirationem adducti, utpote ignari, ut dicitur, cujus eſſent oſſa in capſa, quam ferebat æquus,

repo-

repoſita, ipſam capſam aperuiſſe, & ex laterculo in ea cum Corpore S. Iuvenalis repoſito, in quo ipſius Sancti nomen erat inſcriptum, ejuſdem S. Iuvenalis notitiam habuiſſe, & ita ipſorum iter manifeſtum fuiſſe iis, qui aderant ſepulturæ ejuſdem Corporis ſub pavimento Eccleſiæ S. Mariæ de Salice, ibique latuiſſe donec miraculis clareſceret: præcipue illo, quo Filia Regis Angliæ a dæmonis obſeſſione liberata fuit. In hiſtoria namque tranſlationis Corporis S. Iuvenalis Romaniſium, quã Papebrochius refert, [*f*] legitur, quamdam filiam Regis Angliæ Catharinam nomine a demone obſeſſam in Eccleſia S. Mariæ de Salice refoſſa, & aperta capſa, in qua Oſſa S. Iuvenalis aſſervabantur, liberatam fuiſſe, cujus miraculi gratia magna pecuniæ vis ab iis, qui obſeſſam comitabantur oblata fuit Parocho ejuſdem Eccleſiæ, ut S. Iuvenali Eccleſiam ædificandam curaret:

(*f*) *De S. Juvenale Foſſani cap.* 5. *n.* 59.

ret: Tum Epiſcopi Taurinenſis mandato Corpus ejuſdem S. Iuvenalis in Eccleſiam Collegiatam Romaniſſii, tranſlatum fuiſſe, & ibi inſtructam Eccleſiam, ſeu Cappellam S. Iuvenalis, ubi miraculis claruit [g]. Probatur etiam tranſlatio Corporis S. Iuvenalis Narnia Romaniſium antiquis picturis, de quibus idē Papebrochius agit, quæ ipſa hiſtoria Tranſlationis vetuſtiores ſunt. Hanc etenim poſt annum 1600. ſcriptam, Picturas autem anno 1445. in pariete idem Papebrochius expreſſa putat.

§. 6.

EA verò quæ Papebrochius notat contra traditionem tranſlationis Narnia tanti ponderis minime videntur, ut ipſam traditionem excludant. Quod namque filia Regis Angliæ, quæ ab obſeſſione dæmonis liberata fuit præ marittimo Anglis

(g) L. C. *cap.* 3.

glis Romam petentibus leviore, iter terreſtre minus commodum elegerit, ſola nauſea ejuſdem puellæ in cauſa eſſe potuit. Romaniſienſes [h] autem Martyrologium Uſuardi conſuluiſſe, ut ſcirent, quo loco S. Iuvenalis Corpus fuerit advectum, nulla probabili conjectura poteſt affirmari, eo quod, ut ſupra obſervavimus, in ipſa capſæ aperitione poſt miraculum equi ab ipſis famulis ipſorumet iter manifeſtatum fuiſſe credendum ſit; a qua notitia ortum habuit traditio de tranſlatione Corporis Sancti Iuvenalis Narnia, & ita Uſuardum conſulere neceſſe non fuit. Neque Lucenſium exemplum, quod Uſuardum conſulerint circa locum, quo S. Caſſi; & Fauſtæ Corpora tumulata fuerint [i], argumento eſſe poteſt ita feciſſe, & Romanisjenſes. Ex Affirica autem fuiſſe aſportatum Corpus S. Iuvenalis excogitata prorſus conjectura eſt, quæ ſatis eſſe non poteſt, ut nos

in

(h) L. C. cap. 8. cap. 9. [i] Cap. 10.

in eam ſententiam adducat, ut credamus, ita factum eſſe, cum iam ex traditione conſtet Narnia idem S. Juvenalis Corpus fuiſſe ablatum. Papebrochius autem in has ſe coniecit anguſtias, quod unum tantum fuiſſe S. Iuvenalem pro indubitato teneat. Duos verò fuiſſe S. Iuvenales iam ſupra probavimus, & alia quoque ratione probatur.

§. 7.

AUctor namque vitæ S. Iuvenalis, bis eum ſepultum dicit, & duobus in locis. Numero enim quinto ſepultura eiuſdem Sancti narratur diverſo die, ac diverſo loco, ac numero ſeptimo. Numero quinto dicitur (K) S. Iuvenalis ſepultus ſeptimo Idus Auguſti *ad portam ſuperiorem via Flamminia*: & hic eſt S. Iuvenalis ſecundus, cuius Feſtum, ut ex ſupradicta Tabella Officiorum duplicium Eccleſiæ Narnienſis celebratur

I die

(k) *Paperb. de S. Iuvenale Nar. Cap. 5.*

die ſeptima Auguſti. Numero ſeptimo dicitur. *Reconditus in abdito loco, ubi ex lapidibus, ac auro, argentoque conſtructa confeſſio conſtat*. Quis ſit hic locus patet ex deſcriptione veteris ſacelli, nempe Cappella vetuſtiſſima nuncupata *il Corpo Santo* (1) *prope Altare SS. Corporis Chriſti a cornu Evangelii*, ubi ipſum ſibi ſepulchrum ſuis manibus conſtruxiſſe S. Iuvenalem putant Henſchenius, & Papebrochius ex epitaphio a S. Maximo S. Iuvenalis ſucceſſore inſculpto eidem ſepulchro. Unum ergo Corpus duobus in locis minime ſepeliri poterat. Duo itaqe ſunt SS. Iuvenales Epiſcopi Narnienſes; Et in hoc patet actorum confuſio circa hiſtoriam duorum Iuvenalium, ut ſupra innuimus. Quapropter dicendum eſt, Corpus Narnienſi Eccleſiæ ſublatum, non fuiſſe S. Iuvenalis primi, ſed ſecundi. Corpus etenim S. Iuvenalis primi ita clauſum erat, ut ſine marmorum, & parietis effractione extrahi minime

pos-

(1) *Idem de S. Iuvenal. Foſſani c. 20. n. 66.*

poſſet, quod & prælaudati notant Auctores [*m*] Corpus verò S. Iuvenalis ſecundi tanta cuſtodia tum ſervari putandum non eſt, & ita facilius potuit auferri.

§. 8.

SAnctum vero Juvenalem Martyrem fuiſſe, multis & antiquis monumentis demonſtratur. Ea ipſe Papebrochius affert, ſcilicet auctoritatem S. Gregorii Magni, qui libro quarto Dialogorum capite duodecimo narrat. *S Probo Epiſcopo Reatino apparuiſſe moribundo S Juvenalem, & S. Eleutherium Martyres*: Et homilia trigeſima ſeptima in Evangelia *Caſſium ex more juxta Beati Juvenalis Martyris ſepulchrum ad offerendum ſacrificium conſiſtentem a Preſbitero fuiſſe repertum*. Probatur etiam ex Officio, & Miſſa Eccleſiæ Narnienſis de Martyre Pontifice: ex Martirologiis antiquiis ejuſdem Eccleſiæ: Ex

[*m*] L. C.

Digitized by Google

Ex hiſtoria tranſlationis Reliquiarum S. Juvenalis, quæ martyrem ipſum appellat: Variis conceſſionibus indulgentiarum a pluribus Archièpiſcopis, & Epiſcopis anno 1283. conceſſis, & a quibuſdam aliis ſummis Pontificibus: Ex inſcriptione ab eodem Papebrochio notata in Eccleſia Narnienſi ſupra portam, *qua patet ingreſſus in Sanctuarium*, quæ ſic habet. *S Juvenali Mart. Epiſcopo Narnienſi fundatori primo, ſalutis, ac fidei Parenti optimo, Paſtorique ſuo Narnia univerſa ſupplex animi gratum monumeutum ponit, ac dicat Auno* 1677.

§. 9.

Contra hæc, multa affert Papebrochius. Narnienſes ſcilicet propter auctoritatem S. Gregori Magni cępiſse S. Iuvenalem Martyrem appellare: At nulla auctoritate ſuam hanc opinionem confirmat, neque argumentum ullum adducit, ad probandum, quod Officium Eccleſiaſticum in Feſto

ſto S Iuvenalis recitari ſolitum, fuerit immutatum; ita ut prius de Confeſſore Pontifice, poſtmodum de Martyre Pontifice fuerit celebratum. Nam quod ad hiſtoriam pertinet ex variis M. S. compilatam, in qua de obitu S. Iuvenalis ita. *Completis ſeptem Annis Sacrum Spiritum Domino reddidit, & ſepultus eſt ad Portam Superiorem via Flamminia milliario ab Urbe Roma quinquageſimo quinto, ſub die ſeptimo Iduum Auguſtorum*: Hoc de S. Juvenale ſecundo accipiendum eſt, ax Tabella Officiorum Cathedralis Narnienſis, de qua ſupra, in quo patet confuſio actorum utriuſque Iuvenalis. Ita ſunt intelligendi Petrus de Natalibus, Surius, & Martyrologia Vſuardi, Adonis, & Martyrologium Romanum, quod duos Iuvenales recenſet, unum tertia Maii, alterum ſeptima eiuſdem, quem dicit Martyrem; & licet in aſſignando die Feſto S. Iuvenalis Martyris, & S. Iuvenalis Confeſſoris aliqua diſcrepantia fit inter

Marty

Martyrologia NarnienſisEccleſiæ, & alia, cum hoc pluribus de cauſis fieri potuerit ob temporis nimiam antiquitatem ignotis, ea argumento eſſe non poteſt unum tantum fuiſſe S. Iuvenalē, cum duo Iuvenales, in iiſdem Martyrologio Romano, & Uſuardi legantur. In vetuſto quoque Martyrologio Florentiæ impreſſo anno 1486. quod in Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Fabronii apud Patres Congregationis Oratorii Piſtorii habetur: & in M.S. Martyrologio antiquo in Piſtorienſi Bibliotheca Sapientiæ, ſicut in Martyrologio Bellini, & in Kalendario Felicii idem obſervare licet, nempe S. Iuvenalem Confeſſorem tertia Maii, Martyrem vero ſeptima VVandelbertus autem in ſuo Martyrologio metrico unum ponit S. Iuvenalem Confeſſorem ſeptima Maii. (*n*)

Morte pia nonas Juvenalis Sanctus honorat.

Idem notandum in Miſſali Mediolanenſi anni 1622. & in Breviario anni

(*n*) *Apud Dacherium T. 5. Spicilegii.*

anni 1639. ut refert idem Papebrochius.

§. 10.

CUm itaque duo ſint SS. Iuvenales, & ambo Narnienſes Epiſcopi, ut traditione conſtat tam Foſſani, quam Narniæ, & ex his quæ ſupra notavimus: Vnus verò eorum ſit Martyr, alter Confeſſor; ut ex Martyrologio Romano, & aliis, quæ attulimus in hac diſſertatione; neque aliquod afferri poſſit monumentum vetuſtum quod S. Gregorii auctoritatem excludat, quin potius eum omnia monumenta Narnienſis Eccleſiæ martyrem dicant, rejectis his quæ contra facere videbantur: Dicendum eſt S. Gregorii Magni enunciationem circa titulum Martyris in tuto eſſe, non modo ubi de S. Zenone, & Herculano, ſed etiam ubi de S. Iuvenale Narnieſi tractat. Non itaque facile detrahendum eſt tanto Eccleſiæ Doctori, qui de rebus ſibi

notis

notis [præcipue cum de S. Iuvenale Narnienſii agit quæ Civitas tam parum ab Urbe diſtat] loquitur. Potiſſimum, verò cum incerta, & confuſa ſint quæ contra illius auctoritatem adducuntur.

IN

Digitized by Google

IN ELIAM
DUPINUM
DE JOANNE
JEJUNATORE
NOTATIONES

Digitized by Google

Dupini Textus latine redditus.

JOannes Capadox [o] ob ſingularem ſuam abſtinentiam Jejunator dictus, anno 585. „Epiſcopus Coſtantinopolitanus ordinatus [I.] fuit, eamque Eccleſiam ad annum 596 gubernavit. Sanctus Iſidorus (II) Hiſpalenſis epiſtolam Prædeceſſori ſuo „Leandro de Baptiſmo ipſum ſcripſiſſe teſtatur, in qua nihil affert, quod „a ſuis antiquis de trina merſione „non acceperit. Aliquas etiam compoſuit homilias [III.] quæ fortè inter homilias Chryſoſtomi ſunt inſertæ. Pater Morinus duos IV. libros Pœnitentiales ædidit hujus Epiſcopi. Ingenio non ita ſublimi erat. „At Vir pietate, (V.) & magnis eleemoſynis inſignis: regulæ, (VI.) „& diſciplinæ amator. A S. Gregorio acriter reprehenſus ob ſibi ſumptum Patriarchæ univerſalis nomen. Nam

[o] *Nova Bibliotheca T. 4 Saecul 6 ſecundæ editionis Pariſienſis pag. 222.*

Digitized by Google

„Nam hic Pontifex titulum huiuſ-
„modi veluti ambitionis charactè-
„rem habebat ; licet ſecundum Græ-
„corum ſententiam nomen fuerit in-
„nocens,(VII.)quod nihil minus ſigni-
„ficaret quam id, quod S. Grego-
„rius putabat.

„Græci forſitan hunc Epiſco-
„pum iure magis redarguunt, quod
„ad diſciplinam remittendam con-
„tulerit, eo quod Canonum mitiga-
„verit rigorem Hoc illi exprobrant
„Epiſcopi cujusdam [VIII.] Concilii
„tempore Alexii Commeni habiti
„Actamen nemo illum in nimiam
„[IX.] laxitatem prolapſum com-
„periet : Pænitentiæ tempus brevius
„tantummodo permittit his, qui fer-
„ventiores, ac majori contritione
„videntur.

NOTATIONES.

I.

PAgi ordinationē hujus Ioannis ponit anno 582. 12. Aprilis, eamque eo die factam confirmat auctoritate

Digitized by Google

ritate Theophanis, & aliorum: quod evidenter conſtat; nam cum Eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernaverit tredecim annis, & quinque menſibus ex Men: Baſilii Imperatoris, ſi anno 585 ordinatus, anno 596. occubuiſſet, undecim tantum annis gubernaſſet. Quare, & ejus mors non anno 596. ſed anno 595. cum eodem Pagi ponenda eſt menſe Septembris.

II.

SAnctus Iſidorus de Ioanne Iejunatore hæc habet = Ioannes Sanctæ memoriæ Conſtantinopolitanus Epiſcopus, natione Cappadox, ad quem B Gregorius librum regulę Paſtoralis ſcripſit, vir inextimabilis abſtinentiæ, & eleemoſynis tantum largiſſimus, ut zelo avaritiæ adverſus eum Imperator Mauritius permotus Urbe pauperes pellendos ediceret. Hic Græco eloquio ædidit de Sacramento Baptiſmatis reſcriptum ad bonæ recordationis Dominum noſtrum,

&

& prædeceſſorem Leandrum Epiſcopum, in quò nihil proprium ponit, ſed tantummodo antiquorum Patrum replicat de trina merſione ſententias. Claruit temporibus Mauritii Principis, defunctuſque eſt Auguſto eodem regnante. Ita in æditione Pariſienſi 1601. Morinus hunc S. Iſidori locum detruncatum refert, omittit enim illa verba. *Ad quem B. Gregorius librum Regulæ Paſtoralis ſcripſit*; in quibus erraſſe Iſidorum patet: nam S. Gregorius Ioanni Epiſcopo Ravennati librum Paſtoralis curæ non Ioanni Epiſcopo Coſtantinopolitano ſcripſit. In adnotatione ad caput undecimum libri S. Iſidori de Viris illuſtribus citatur Epiſtola 4. lib. 1. Regiſtri S. Gregorii ad innuendum Paſtoralis curæ librum a S. Gregorio Ioanni Epiſcopo Conſtantinopolitano fuiſſe ſcriptum: At in ea Epiſtola nihil de eodem libro legitur. Dicendum potius hunc locum ex his eſſe, quæ (ut Tudenſis teſtatur apud Baronium anno 636.) Teodiſcus Iſidori

Suc-

Succeſſor natione Grȩcus, quem idem Tudenſis lupum dicit ſub ovina pelle, corruperit, ut ſuæ nationis Epiſcopo; & ipſo hyppocrita, tanti viri teſtimonio laudem comparareț. Hoc in libro S. Iſidori de Viris illuſtribus dicto Capite 26. nihil eſt de libro Paſtoralis curæ: Capite verò 27. ubi de S. Gregorio agit inter opera S. Iſidori prȩdictæ æditionis repetitum legitur. *Hic in exordio Epiſcopatus ædidit librum regulæ Paſtoralis directum ad Joannem Conſtantinopolitanæ Sedis Epiſcopum*. Miræus verò qui in ſua Bibliotheca hunc Iſidori librum collegit, non Ioannem Conſtantinopolitanum, ſed *R*avennatem poſuit *Hic in Epiſcopatus ſui exordio ædidit librum Regulȩ Paſtoralis directum ad Joannem Ravennæ Sedis Epiſcopum*. Quod ſuſpicionem auget, his in locis fuiſſe corruptum S. Iſidori Librum.

III

QUæ ſint hȩ Homiliȩ non dicit Dupinus. Unam de Pœnitentia

tia tribuit illi Morinus, quam elegantem doctam, & piam dicit, eamque inter opera Divi Chryſoſtomi reperiri in antiquis Hom: 21. inter Homilias ad Populum Antiochenum: At in æditione Baſileæ anno 1539. (p) vigeſima ſecunda Ioannis Iejunatoris nomine inſcripta eſt: Hanc Fronto Ducæus cum reliquis 57. Florilegium probat eſſe ex aliis D. Chryſoſtomi orationibus quare nomen Ioannis Iejunatoris ſuppoſititium eſſe dicendū eſt.

IV.

DUos Libros Pœnitentiales huic Joanni ex Morino tribuit Dupinus: Morinus autem primi tantum libri eum putat auctorem, ſecundi non item: at neque primi Libri Pænitentialis Joannes Neſteuta auctor dicendus eſt, quia in eodem libro Sacerdotum Coniugium tanquam licitum ſupponit. *Nihil autem abdicat Sacerdotem, Sacerdotis functione, niſi* *alteri*

(p) *In notis ad hom. ad Pop. Antioc.*

alteri mulieri, præter quam ſuæ miſceatur. Ita ibi. Diſtintionem quoque Sacerdotum, vel Diaconorum, *qui ſine uxore conſecrantur* tamquam probatam admittit. Hæc verò Joannis Jejunatoris temporibus convenire minime poſſunt: nam ipſe ab anno 582. ad annum 595. Conſtantinopolitanam regebat Eccleſiam, quò tempore Presbyteris, Diaconis, & ipſis Subdiaconis uxorum uſus nullo Canone permiſſus erat; quin, ut Baronius probat, (*q*) cęlibatus iniunctus. Poſtea verò anno *692*. in Concilio Græcorum Epiſcoporum in Trullo habito, & nunquam ab Eccleſia Romana approbato latus fuit Canon de ordinandis uxoratis in Presbiteros, & Diaconos, ſimulque retinenda uxore, quam ante ordinationem ſuſcepiſſent: quod factum eſt centum circiter annos poſt Joannem Jejunatorem. Cuius Concilii confirmationem a Sergio Papa tunc regnante Græci obtinere minime potuerunt ea ratio-
ne

(*q*) *ad ann.* 58. *n.* 9. 10.

Digitized by Google

ne, ut Anaſtaſius in vita ejuſdem Sergii, Pro *eo quod quędam capitula extra ritum Eccleſiaſticum fuerant in eo annexa* Quod ſatis apertè demonſtrat cælibatum Clericorum uſque ad illa tempora, etiam in Eccleſia Gręca communiter fuiſſe ſervatum, ut Baronius affirmat ad annum 692. n. 20. Et ipſi Trullani Canonis auctores fatentur. *Nos antiquum Canonem Apoſtolicæ perfectionis, ordiniſque ſervantes, hominum, qui ſunt in ſacris coniugia, deinceps ex hoc temporis momento firma, & ſtabilia eſſe volumus.* De Apoſtolico verò Canone quid dicendum, vide Baronium. Putas ne futurum fuiſſe ut S. Gregorius, qui temporibus Joannis Iejunatoris ita acriter Præsbiterorum cælibatum defendit, ſicuti in epiſtola ad Romanum obſervare eſt (*r*) Et uxorum uſum ipſis Subdiaconis vetuit, ut in epiſtola ad Petrum. (*ſ*) Qui temerè adeo ab Oſiandro carpitur [*t*] quod Sa-

(*r*) *Lib. 7. Ind. ep.* 30. [*ſ*] *lib. 1. Ind. Ep.* 42. (*t*) *Godeau hiſt. 7. Sęculi lib.* 2. *n.* 72.

cerdotum cælibatum firmaverit, ſilentium teneret, ſi Ioannes Iejunator ædito Canone uxores Præſbiteris, & Diaconibus permiſiſſet? Quare pro certo habendum cenſeo, hunc Pœnitentialem librum Ioanni Iejunatori a quodam recentiori Græco adſcriptum poſt eumdem Trullenſem conventum, ad Eccleſiæ Grecæ contra Romanam ſubſtinendos abuſus ne dicam an traditiones. In eodem namque libro Iejunium in Sabbato vetatur, ut in ipſo Trullenſi conventu; legitur enim prædicto libro pœnitentiali. *Sabbato vero, & Dominica in cibo, & potu nullo quoqumque modo puniri, ſed in omnibus liberum eſſe, non ſecus ac illi, qui nullo epitimio tenentur: Hoc eſt in vino, & in carne, & reliquis omnibus.* Quod in Trullenſi (*u*) contra Romanam Eccleſiam ſancitum eſt. *Quoniam intelleximus in Romanorum Civitate in ſanctis Quadrageſimæ jejuniis in ejus Sabbatis jejunare preter Eccleſiaſticam traditam conſequentiam:*

San

(u) *Can.* 55.

Sanctæ Synodo viſum eſt, ut in Romanorum quoque Eccleſia, inconcuſſè vires habeat canon, qui dicit. Si quis clericus inventus fuerit in Sancto Dominico, vel Sabbato jejunans præter unum, & ſolum deponatur. Sin autem laicus ſegregetur. Recenſetur quoque inter peccata commeſtio ſuffocati, & morticini, quæ in ipſo Trullano prohibetur. De his nihil in Canonibus Baſilii nihil penitus; ut ſatis perſpicuum ſit, veteres Græcos hæc non fuiſſe ſolitos obſervare, ſed a recentioribus in odium Romanæ Eccleſiæ obtrudi, a quibus hic Canon Pœnitentialis Jeiunatoris, mea quidem ſententia, confictus eſt. Accedit quorundam locorum varietas, qui apud alios leguntur tanquam ex hoc pœnitentiali libro Joannis Ieiunatoris excriptorum, & in eo minime reperiuntur: hos apud Morinum videre potes. Alia ſunt temere, & erroneè dicta in hoc primo libro, ut illud. *Et ſi aliquod ab eo peccatum perpetratum eſt, ſive voluntarium, ſive*

invo-

Digitized by Google

involuntarium Quale enim peccatum eſt niſi voluntarium? = *Ego confeſſionem tuam primario, & præcipue non recipio, nec tibi abſolutionem concedo, ſed per me Deus (illius enim eſt opus ejuſmodi) peccatorum tuorum confeſſionem ſuſcipit, & per noſtram vocem horum remiſſionem diſpenſat, & largitur.* Num ſola voce, & abſque intentione abſolvendi Miniſter abſolvit? =*Et ipſe occultorum cognitor delebit omnia, quæ revelaveris, non ſolum quæ antea facta ſunt, & quæ nunc fiunt, ſed etiam fient.* An in ſacramento dum quis confitetur peccat? *Nunc fiunt.* An futura peccata abſolvuntur? *Sed etiã fient.* In toto autem libro præcationes tantummodo ſunt, forma verò abſolutionis nullibi legitur. Quare hunc librum non vidiſſe credo Antonium Pagi, qui Ioannem Ieiunatorem doctrna celebrem fuiſſe dicit. Quod enim ſpectat ad opuſculum de Baptiſmo, quem librum dicit, cum in eo nihil attulerit, quod a

majo-

majoribus non acceperit [ſi genuinus eſt, & non corruptus, ut notavimus Iſidori locus] ex eo tantum opuſculo, ut quis virum doctrina celebret excuſate fieri poſſe, minime puto. Alios libros, quos innuit Pagi videndos, apud Morinum non reperio. Quare melius Dupinus Jejunatorem ingenio non ita ſublimi hominem dicit. Caſimirus OUdinus ſuis in commentariis de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & ipſe putat primum librum Pœnitentialem Ioanni Jejunatori adſcribendum non eſſe rationibus, quæ apud ipſum videri poſſunnt. *Ego vero contendo illum eſſe longe poſteriorem temporibus Joannis Neſteutæ, ſeu Jejunatoris, ex eo quod intungat tres Quadrageſimas a Chriſtianis obſervandas*. De ſecundo autem libro Pœnitentiali. *Nos econtra, cum teſte Morino ille ex Pęnitentiali præcedente eductus ſit, atque illo longe recentior ſit, temporibus Joannis Jejunatoris. Idem quoque de Homilia, ſeu Sermone iſto concludimus, qui novitatem ſuam, atque*

recen-

recenſioris ætatem ſcriptoris aperte ex argumento demonſtrat. Ita apud OUdinum.

V.

GRæcorum recentiorum opinioni favet, qui Ioannem hunc Jejunatorem inter Sanctos retulere, ut ſuę Conſtatinopolitanæ Eccleſiæ primatum tuerentur in ipſo Joanne, qui primus univerſalis ſibi nomen uſurpavit. At cui nam credendum potius, ſummis Pontifiicibus, quorum eſt viros, qui probatam, ac ſanctam duxere vitam, faſtis Sanctorum adſcribere, an Schiſmaticis Græcis, qui in odium Romanæ Eccleſiæ hoc ſibi ſumunt? Audi, quale Pelagius, quale Gregorius Magnus Summi Ptontifices de hoc Ioanne judicium tulerint. Pelagius ad univerſos, qui Conſtantinopolim ad Synodum a Ioanne indictum convenere ita de ipſo Neſteuta. *Perpenditis fratres cariſſimi, quid e vicino ſubſequatur, cum*

& in

& in Sacerdotibus erumpunt tam perverſa primordia; Quia enim iuxta eſt ille, de quo ſcriptum eſt. Ipſe eſt Rex ſuper univerſos filios ſuperbię (quod non ſine gravi dolore dicere compellor, dum Frater , & Coepiſcopus noſter Ioannes, mandata Dominica, & Apoſtolica præcepta, regulaſque Patrum deſpiciens, eam per elationem prævenire conatur in nomine.] Veſtræ beatitudini indicat Omnipotens Deus, quam gravi conſiderationis hujus gemitu torqueor, quod ille quondam mihi notiſſimus ille omnibus dilectus ille qui eleemoſinis, orationibus, atque jeiuniis videbatur occupatus, & ex eo quem ferebat cinere, ex ea quam prętendebat humilitate jactantiam tantam ſumpſit, ita ut univerſa ſibi tentet adſcribere, & omnia, quæ ſoli uni capiti coheret, videlicet Chriſto per elationem pompatici ſermonis, ejuſdem Chriſti ſibi ſtudeat membra ſubiugare. Nec mirum quod ille tentator, qui initium omnis peccati ſcit eſſe ſuperbiam; & tunc ea in primo homine ante omnia uſus eſt, & nunc eam in

quibus-

quibuſdam hominibus ponit, in fine virtutum, & qui aliquatenus bonis vitæ ſtudiis videbantur crudeliſſimas manus ejus effugere, eis in ipſis metis boni operis, & in ipſa quodammodo apponat perfectionis concluſione tendiculum. Unde magnopere orandum eſt, & Omnipotens Deus aſſiduis precibus ipmlorandus, ut hunc a mente illius avertat errorem. Inferius adhuc *Vos autem fratres ſi non vultis cum eo damnari (quia non ſolum qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus rei ſunt) hortamini eum, & monete, recedere a prefatis illicitis, & memor ſit, unde exciderit, & agat pœnitentiam, & prima opera faciat. Sin minus, non mea loquor verba, ſed ipſa Domini Salvatoris, quæ per prædictum Joannem in jam dicto libro locutus eſt, replicans ait. Veniam, & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam ægeris. Ipſe enim magis tenet doctrinam Balaam, qui docebat Balaac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, ſicut ipſe docet vos ſcan-*

daliz-

dalizzare Sanctam Matrem Eccleſiam, & univerſum cętum, tam Sacerdotum, quam religioſorum. S. Gregorius Magnus in Epiſtola ad ipſum Ioannem ita: *Quæ cuncta ego cum flens conſpicio, & occulta Dei judicia pertimeſco, augentur lacrymę, gemitus ſe in meo corde non capiunt, quod ille Vir Sanctiſſimus Dominus Ioannes tantæ abſtinentiæ, atque humilitatis, ſuarum familiarium ſeductione linguarum, ad tantam ſuperbiam erupit, ut in appetitu perverſi nominis, illi eſſe conetur ſimilis, qui dum ſuperbe eſſe ſimilis Deo voluit etiam donatæ ſimilitudinis gratiam amiſit, & ideo veram beatitudinem perdidit, qui falſam gloriam quæſivit.* Idem Gregorius Sabiniano Diacono de eodem Ioanne ſic. *Ad hoc enim uſque pervènit, ut ſub occaſione Ioannis Præsbiteri geſta huc tranſmitteret, in quibus ſe pœne per omnem verſum œcumenicum Patriarcham nominaret. Sed ſpero in Omnipotentem Deum quia hypocriſim illius ſuperna majeſtas*

ſol-

ſolvet. Nec ſpes S: Pontificem fefellit, nam Ioannes Iejunator non multo poſt, dum hæc de univerſalis nomine tractarentur, Dei judicio obiit impenitens, ſui ſchiſmatis relinquens propaginem, quæ ſub Phoca poſtea exciſa eſt. Qui Sanctitatis titulo, ac virtutum præconio Ioannem hunc commendant, Græci ſunt. Teophilactus, quem laudat Pagi anno 596. ejuſque Toephilacti librum ſeptimum & caput ſextum [Titulum libri omittit.] Nullum inter opera Teophilacti librum reperi, quod per libros, & capita digeratur. Schiſmaticus eſt hic Teophilactus, ut Bellarminus, & Labbeus notant [x] Photius in Bibliotheca codice 257. quem dicit commendaſſe Sophronium Hjeroſolimitanum Patriarcham in Epiſtola ad Honorium Summum Pontificem. De Photio ita Bellarminus. *Fuit homo magnæ eruditionis, ſed majoris nequitiæ = Vide de ejus ambitione, ob quam corrupit Epiſtolas Pontificum, &*

fin-

[x] *Anno* 1071.

Digitized by Google

ſinxit Synodos, *Tomo tertio Conciliorum Generalium Græce*, *& Latine Romæ excuſſorum*.

Quod verò in Ioannis Iejunatoris defenſionem obſervat Pagi, S. Gregorium ſcilicet libro V. Epiſtola 64. Inditione XIV. poſt Ioannis mortem (*quando vere laudari poſſunt homines ait Pagi*) dictum Ioannem Sanctiſſimum nominat, nihil ad rem facit; nam & ipſi Ioanni dum viveret, de ambitu illum corripiens S Gregorius, hunc titulum impertius eſt in Epiſtola ad ipſum. *Quæ cuncta ego cum flens conſpicio*, *& occulta Dei judicia pertimeſco augentur lacrymæ*, *gemitus ſe in meo corde non capiunt*, *quod ille Vir Sanctiſſimus Dominus Ioannes &c*. Quæ verba ſupra excripſi, inferius autem in eadem Epiſtola pluries titulo Sanctitatis Ioannem appellat. *Veſtra autem Sanctitas* = *Sed hoc ſcio*, *quia veſtræ Sanctitati*. Hoc namque nomine Sanctitatis, ut Dominicus Magri obſervat in ſuo Hierolexico verbo Titulus, *S*. Grego-

rius

rius ad Patriarchas ſolebat ſcribere. Cum ergo Titulus hic non perſonæ, ſed ſedi, & dignitati detur, ex eo coniicere minime poſſumus perſonę ſanctitatem. Ex hac verò S. Pontificis Gregorii comitate, atque venerationis affectu O Udinus animum ab omni ſimultate alienum in S. Gregorio debuerat agnoſcere, ſuamque impoſturam, dùm illum odio affectum erga Ioannem Iejunatorem inſimulat his verbis. *Alii an legitimum ſit Gregorii Magni contra Ioannem Neſteutam teſtimonium ob graviſſimas, quas cum illo exercuit inimicitias, quodque nemo Iudex in propria cauſa ſedere debeat.* Ipſum S. Gregorii teſtimonium charitatem erga Ioannem ſpirat, quod ſuperius obſervare licet. Simulatorem forte Gregorium dicet O Udinus? At hoc hæreticorum eſt, S. Patres contra ſuos errores bene ſentientes calumniis impetere. Cur Pelagio Gregorii deceſſori non detrahit O Udinus, cum & ipſe in Ioannem ſcripſerit? Pelagius

li-

libros non edidit, ut Gregorius, quibus Purgatorium, & animæ immortalitas confirmatur. Summum Pontificem tanquam privatum hominem habent Veſpertiliones hi, lucis & veritatis inimici. Quis enim alius Iudex in Eccleſiæ, & Chriſtianorum cauſis eſſe debeat, præter Summum Pontificem, & legitima Concilia per ipſum indicta, & confirmata, non video. Num cum hæreticis contendet OUdinus ſolam Scripturam Iudicem competentem eſſe? Inſtituti mei non eſt, de hac re agere. Dogmaticos adeat, qui hæreticorum fallacias noſſe in hac re cupiat. Quod verò ad Gregorium ſpectat, ſciant, ut ipſe teſtatur, ſe non ſuam, ſed Petri cauſam agere; quare Conſtantiæ Auguſtæ ſcribens epiſtola 34. lib. 4. ſic ait *Unde per Omnipotentem Dominum rogo, ne pietatis veſtræ tempora permittatis, unius hominis elatione maculari, neque tam perverſo vocabulo ullum quoquomodo præbeatis aſſenſum, atque in hac cauſa nequaquam*

me

me pietas veſtra deſpiciat : quia etſi peccata Gregorii tanta ſunt, ut pati talia debeat, Petri tamen Apoſtoli peccata nulla ſunt, ut veſtris temporibus pati iſta mereatur. Tanta moderatio, atque humilitas in tanto Pontifice odium ne ſapit?

Illud quoque miraculum, de quo Pagi, in ſeptima Synodo actione quarta recitatum a Photino in commendationem Ioannis Iejunatoris, intruſum videtur, ut notat Labbeus in margine, & Harduinus etiam ex Græco Scholiaſte. Labbeus de eo ſic habet = *Extat antiquus codex Vaticanus, in quo multę Patrum Sententiæ præter eas, quæ hic habentur, & in hoc Synodo recitatæ ſunt, inſertæ videntur. Nam neque ordini interlocutionum reſpondent, neque in ullo alio codice repertæ ſunt, Ex inſertis una eſſe videtur hęc Photini narratio, cum non in omnibus hujus Synodi Libris legatur*.

Nicephorus & ipſe Schiſmatichus, cuius errores Paſſerinus in

ap-

Digitized by Google

apparatu recenſet, ab his, quæ de Ioanne Iejunatore apud Iſidorum leguntur diſcordat. Mauritium namque infenſum Ioanni Iejunatori apud Iſidorum legimus. Nicephorus vero Mauritium, ut Sanctum coluiſſe Ioannem affirmat, & hoc probabilius puto, ea ratione potiſſimum, quod Mauritius Gregorio infenſus, Ioanni in uſurpatione nominis univerſalis adheſiſſe putandum eſt: ita & poſt mortem Ioannis pro Sancto haberi voluit, ut Gregorio adverſaretur. Ratio enim illa, quam Nicephorus affert inanis videtur. *De quo cum multa alia memoratu digne prædicantur; tum illud maxime celebratur, quod propter ſuam erga pauperes affectionem, & miſericordiam pluribus ab imperatore talentis mutuo ſumptis, ſyngrapham illi dederit, qua ſubſtantiam ſuam mutuę pecunię tamquam hypothecam appoſuit, atque impignoravit. At poſtquam is e vita migravit, Mauritius Antiſtitis facultates inquirens, paupertatem eum magno-*

gnopere conſectatum fuiſſe comperit: eumque de virtute tanta admiratus ſingrapham ſtatim diſcrepſit, & lectulum tantum ligneum, qui in bonis ejus repertus eſt, & amiculum laneum tenue admodum, necnon penulam quamdam deformem [fuerat namque malè veſtitus frugalitate conſpicuus) in aulam imperialem inferri juſſit, eaque rebus omnibus prætulit, & iejuniorum ſolemni tempore deinceps lectis ex auro, & lapillis præcioſis concinnatis, ſericiſque veſtibus, & aliis imperialibus deliciis valedicto, ligneo Pręſulis eius toro noctibus totis uſus eſt, gratiam quamdam divinam ex eo ſe conſequturum exiſtimans (y) Quæ virtus eſt cum dolo, & mendaci obbligatione talenta plura ſurripere ab Imperatore, ut pauperibus diſtribuat? Non hoc inſtinctu Dei egit Joannes, neque Spiritus Sancti impulſu (z) *Spiritus enim Sanctus diſciplinę effugiet fictum. Et* [a] *Abominatio*

[z] *Niceph hyſt. Eccleſia lib* 18. *cap.* 24.
(y) *Sap.* 1. 5. (*a*) *Proverb.* 3. 32.

natio Domini eſt omnis illuſor : Et cum ſimplicibus ſermocinatio ejus. Ea igitur, quam ſupra attulimus ratio videtur aptior ; animi ſcilicet alienationem a S. Gregorio, qua Mauritius afficiebatur, illum ad hanc venerationem erga Ioannem Iejunatorem impuliſſe, pro qua aliiſque criminibus paulo poſt pœnas luit, ut apud hiſtoricos videre potes Patet itaque ex his ſanctitatem Ioannis Iejunatoris a recentioribus Græcis, quibus Dupinus adſtipulatur, celebrari, ut illi opinionem ſanctitatis concilient, vel dubia miracula, vel commentitia afferendo, & ſui ſchiſmatis auctorem, qui in Eccleſia Orientali defectionis ab Eccleſia Occidentali fundamenta jecit inter Sanctos recenſentes, ſuam ab Eccleſia Romana defectionem tueantur His unanimi cōſilio conſentiunt Hæretici ab eadem Eccleſia deſciſcentes, quibus nimis fidere Recentiores, ex his quę ſupra notavimus, certum eſt.

L VI.

Digitized by Google

VI.

REgulæ, & diſciplinæ amator. Hic Pœnitentialis Libri commendatur Auctor, utpote qui diſciplinam ſervet. At quæ diſciplina eſt Pœnitentiæ modum ita relaxare, ut non modo infirmis indulgeat, ſed et his qui nimis delicati, vel ob vanam gloriam pœnitentiæ rigorem ſervare nolint, ut ex his verbis ejuſdem Pœnitentialis Libri manifeſtò patet. *Secunda Definitio eſt ejuſmodi. Si Pœnitentia multacti non poſſunt, potius verò ſi nolunt, primæ definitioni acquieſcere, quartam, & ſextam ferias omnifariam tranſigant puras, & illibatas: hoc eſt ſeculares carnem, & caſeum, & ovum, & piſces ne guſtent, preter oleum legumina, & olea: Monachi verò, niſi infirmi ſint, neque oleum. Cæteri vero quinque ſeptimanę dies ſint illis in omnibus, & ſecudum omnia liberi* = *Tertia definitio, quæ ex neceſſitate, & indigentia proficiſcitur eſt hujuſmodi. Si neque ſic iſta amplectantur vel propter deliciarũ amorem.*

rem, vel vanam gloriam, vel infirmitatem, duos illos dies ſeptimanę, ut dictum eſt puros, & illibatos toto pœnitentiæ tempore, ita obſervent, ut oleum comedant Monachi, Sæculares verò piſces.

VII.

INnocens. Non ſolum ſibi nomen univerſalis affectavit Ioannes Iejunator, ut optime obſervat Thomaſinus [de veteri, & nova *Eccleſię diſciplina t. 1. p 1. Cap. 11*] *ſed & poteſtatem univerſalem, cum ergo ambitionis eſtro percitus ſtudioſe ſibi nomen indueret, quod univerſalem in totam Eccleſiam poteſtatem innuebat; & ea ipſa tunc in Patriarcham Antiochenum uteretur poteſtate, nonnè tunc juſtę erant ſuſpiciandi cauſæ, illam ambiri ab eo auctoritatem, qua ſupra Patriarchas cæteros, cæteraſque Eccleſiæ ſedes eveheretur*. Hæc Thomaſinus ex Pelagio, & Gregorio. Alia apud ipſum videas, quæ ſatis probant quanta prudentia Gregorius propter hujus nominis ambitionem

Io-

Digitized by Google

Ioanni obſtiterit. Illud tamen in Thomaſino obſervatione dignum eſt: ipſum ſcilicet pro certo habere in Concilio Conſtantinopolitano ſub Agapeto, & Mena nomen Oecumenici tributum fuiſſe ipſi Menæ Patriarchæ Conſtantinopolitano, tum & alteri Patriarchæ Conſtantinopolitano Ioanni in Concilio habito Conſtantinopoli decem, & octo Annis ante prædictam ſextam Synodum ſub Mæna. At hoc nomen univerſalis intruſum, & inſertum fuiſſe a poſterioribus Grȩcis, ex eo conſtat, quod Ioannes Iejunator dictæ ſextȩ Synodo poſterior, nunquam in ſui defenſionem auctoritatem attulerit ejuſdem Concilii, neque de hoc ullum verbum in licteris Pelagii, vel Gregori reperiatur: non enim omiſſiſſet Ioannes Iejunator ſuam cauſam tanti Concilii auctoritate defendere. Quod verò magis urget tempore Cyriaci, qui Ioanni ſucceſſit in ſede Conſtantinopolitana, cum furente Mauritio Imperatore hujus nominis

cau-

Digitized by Google

cauſa agitata eſt, nulla penitus mentio de prædicta Synodo in Epiſtolis Gregorii ad Mauritium Imperatorem, & alios Patriarchas Orientales reperitur. Certum ſiquidem eſt neque Mauritium, neque Cyriacum, neque alios Patriarchas hanc Synodi auctoritatem potuiſſe latere. Cæterum id quod in Joannis Jejunatoris excuſationem Thomaſinus profert, ut eum oſtendat ad ſuæ Eccleſiæ promovenda jura, hoc ſibi univerſalis nomen ſumpſiſſe, indulgentius dictum quiſque videt. Nam contra Romanam Eccleſiam caput attollere non niſi perfractæ frontis, ac prævaricatioris animi evidens eſt indicium; quare a conciliandis controverſiis Gregorii cum Ioanne, quaſi ex utraque parte recta, debitaque intentione, ac zelo potuiſſet invicem certari, abſtinere potuerat Thomaſinus, cum nulla niſi fucata excuſatio Ioannis ambitionem tueri poſſit, neque Græcorum auctoritas, quam dubiam, & ſuſpectam ſupra

vi-

vidimus, aliquid Ioannis opinioni conferre poſſit. Quæ enim in adnotatione ad eumdem Librum pœnitentialem Morinus affert, quem Ioannis Jeiunatoris nomine vulgat, ſcilicet ex epiſtola 52. & 64 lib 2. S. Gregorii circa ſubiectionem Joannis erga S. Gregorium, nihil eſt in illis, quod Ioannis ſubiectionem probet; quin ex obiurgationibus S. Gregorii Iejunatoris contemptum, & Sacrorum Canonum inobſervantiam, manifeſto quisque videre poteſt. Illę autem epiſtolæ ſcriptæ ſunt poſt Pelagii animadverſionem de univerſalis nomine ſibi a Ioanne uſurpato, antequam ipſe Ioannes, iterum coacto Concilio, univerſalis ſibi nomen arrogaſſet, quod poſtea Mauritii cum Gregorio cauſa diſſentionis fuit.

VIII.

C*Ujuſdam Concilii tempore Alexii Commeni habiti*. Concilium hoc Conſtantinopolitanum dicit Morinus. At Alexii Commeni tempore nullum Concilium Conſtantinopoli habitum

repe-

reperio, non modo apud Labbeum & Harduinum, ſed neque apud ipſum Dupinum. Quare ea de cauſa puto ipſum Dupinum Concilium hoc incertum poſuiſſe, cum dixit a quibuſdam Epiſcopis cujuſdam Concilii redargutum Ioannem Iejunatorem. Morinus textualia verba huius Concilii refert, a quo vero habuerit non indicat. Profecto quidem ſi coactum hoc Concilium fuiſſet apud Hiſtoricos Eccleſiaſticos aliqua de eo mentio fieret. Quare, & hoc puto ſuppoſititium eſſe, ut alia, quæ ſupra vidimus, ad fidem Pœnitentiali huic Libro aſtruendam, tamquam Ioannis opus.

IX.

IN *nimiam laxitatem*. Vide notata numero ſexto, & intelliges quam mala fide agat Dupinus, & quantum Lectori imponere ſatagat, & quam longè a veritate, atque ſinceritate aberret, dum in fine dicit *Pœnitentiæ tempus brevius tantummo-*

do

Digitized by Google

do permittit, his qui ferventiores, ac maiori contritione videntur. Cum & nolentibus etiam *propter deliciarum amorem, vel vanam gloriam pœnitentiam remittat.*

LAUS DEO.

Digitized by Google

INDEX

CAPITUM LIBRI PRIMI.

CAP. I.

Rationes dubitandi , an S. Zeno Sermonum , qui ipſius nomine inſcribuntur , ſit Auctor. p. 1

CAP. II.

Sermones Sancti Zenonis antiquitus noti. p. 3.

CAP. III.

Sixti Senenſis de Sermonibus S. Zenonis judicium conſideratur. p. 8.

CAP. IV.

De annis quadringentis , & amplius in Sermone de continentia illapſis. p. 13.

CAP. V.

Tillemontii errores in redarguendo Baronio p. 18.

CAP. VI.

De Styli diverſitate a Sixto Senenſi , & aliis Recentioribus in Sermonibus D. Zenonis notata. p. 27.

CAP-

Digitized by Google

CAP. VII.

Sermones S. Zenonis, ubi contra Arii errores agitur, temporibus ejuſdem S. Zenonis conveniunt. p. 32.

CAP. VIII.

De Eminentiſſimi Bellarmini judicio circa Sermones S. Zenonis. p 36.

CAP. IX.

Philippi Labbè de S. Zenone diſſertatio expenditur. p 40.

CAP. X.

De Dupino, & Combeſio. p. 47.

CAP. XI.

Unus eſt S. Zeno Veronæ Epiſcopus p. 49.

CAP XII.

Nulli alio ſermones, de quibus agitur, quam S. Zenoni ſunt adſcribendi. p. 60.

INDEX

CAPITUM LIBRI SECUNDI.

CAP. I.

P*Robatur S. Zenonis Martyrium ex veteribus Veronenſis Eccleſiæ mo-*

nu-

numentis. p. 63.

CAP. II.

Monumenta Eccleſiæ Piſtorienſis S. Zenonem Martyrem demonſtrant. p. 67.

CAP. III.

Externis auctoritatibus probatur Martyrium S. Zenonis. p. 76.

CAP. IV.

Romani Martyrologii auctoritas Martyris nomen S. Zenoni decernit. cap 4. p. 80.

CAP. V.

Quam fidem mereatur Vita S. Zenonis a Coronato quodam Notario conſcripta, in qua S. Zeno Confeſſor dicitur. p. 82.

CAP. VI.

Explicatur Panvinius, qui Libro quarto antiq. Veron. dicit, Eccleſiam Veronenſem antiquitus S. Zenonem non coluiſſe uti Martyrem: & Aloyſium Lippomanum primum fuiße, qui Officium S. Zenonis tamquam Pontificis Martyris ordinaverit. p. 86.

CAP. VII.

De Martyrologio Uſuardi a Molano cor-

correcto, & de Martyrologio Romano antiquo, & de aliis Martirologiis. p. 90.

CAP. VIII.

Ea expenduntur, quæ contra S Gregorii auctoritatem aliqui Auctores Dupinus præſertim, & Tillemontius obiiciunt. p. 98.

CAP. IX.

Quam leviter Dupinus, & Tillemontius, S. Zenonem non Martyrem, ſed Confeſſorem jactitent p. 103.

CAP. X.

Examinantur reliqua quæ Papebrochius refert Pridie Idus Aprilis, quibus S. Zeno Confeſſor aſſeritur. p. 107

CAP. XI.

Quæ de S Zenonis Martyrio ſupepius digeſta ſunt brevi colliguntur epilogo. p. 111.

DISSERTATIO

De Martyrii titulo a S. Gregorio Magno S. Juvenali Epiſcopo Narnienſi tributo p. 115.

In Eliam Dupinum De Joanne Jejunatore Notationes. pag. 138.

Ad-

Admodum. Reverendus Pater Lector Thomas Maria Griſelli Ordinis Prædicatorum perlegat Tractatum, cujus Titulus *De Sermonibus, & Martyrio S. Zenonis Epiſcopi Veronenſis &c.* & referat

Fra: Paulus Antonius Ambrogi Inquiſitor Generalis S. *Officii Florentiæ Die* 3. *Mai* 1735.

Opus, cujus Titulus *De Sermonibus, & Martyrio S. Zenonis Epiſcopi Veronenſis* mandante Reverendiſſimo Patre Magiſtro Paulo Antonio Ambrogi Inquiſitore Generali adtente perlegi, nec in eo quicquam offendi, quod puritati morum, aut Catholicæ Fidei adverſetur: quinimmo Auctoris eruditionem ſum demiratus. Quare publica luce dignum cenſeo, ceu opus quod pari ſtudio, parique alacritate ab Eruditorum natione ſit excipiendum.

Dat. Florentiæ ad S. Marcum 4. Nonas Maij 1735.

Fr Thomas Maria Griſelli in Collegio D. Marci Ord. Præd. Sac. Theol.

Le-

Digitized by Google

Lector Secun. & S. Officij Cenſor.

Attenta ſupradicta relatione imprimatur.

Fr. Paulus Antonius Ambroſi Inquiſitor Generalis S. Officii Florentiæ.

Dominus Caſimirus de Tanis videat, & referat dat. Piſtorii die 7. Maii 1737.

Jo: Scarfantoni Vic. Generalis.

Libros duos de Sermonibus & Martyrio S. Zenonis Epiſcopi Veronenſis; nec non Diſſertatione de Martyris Titulo, quem S. Gregorius Magnus S. Juvenali Epiſcopo Narnienſi tribuit; & notas in Eliam Dupinum de Joanne Jejunatore, Juſſu Illuſtriſſimi, & Reverendiſſimi Domini Vicarii Generalis ſtudioſè legi, eaque omnia, cum in iis nihil quod Fidei Catholicæ, quove probis moribus officere poſſit, invenerim; imo Auctoris clariſſimam methodum, & ſelectam eruditionem admiratus fuerim, digniſſima cenſeo, quæ proferantur in publicum &c.

Datum Piſtorii ex Semin. Eccleſia

ſiaſtico Idibus Maii 1735

Franciſcus Caſimirus Tani Seminarij Piſtorien. Rector.

Imprimatur Piſtorii die 20. Maii 1735.

Jo: Jacobus Scarfantoni Vic. Gen.

Jo: Baptiſta Hippolitus vidit pro S. R. C.

Digitized by Google

Digitized by Google